І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюз: 435-8740
— Тел. в Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXIV. Ч. 64. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 11-го КВІТНЯ 1967 ЦЕНТІВ 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, APRIL 11, 1967 No. 64. VOL. LXXIV.

— ОСТАННІ ВІСТІ —

Понеділок, 10 квітня, 1967

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ ЗВІЛЬНИВ ІЗ ЗАМОРОЖЕННЯ понад більйон долярів. 8-го квітня Президент дозволив видати на скріплення економіки 1,146,000,000 дол. Ця сума була заморожена восени минулого року, щоб сповільнити темп розвитку економіки та зменшити інфляційний тиск на економіку. Тепер економіка збільшується повільнішим темпом, і Президент вирішив видати зі заморожених сум один більйон долярів на будову автострад і 146 мільйонів дол. на інші програми, між іншим на будову летовищ і каналізації в більших містах. За звільнені фонди мають будувати проєкти для Департаменту Здоров'я, Виховання і Добродійности.

РОМНІ ПІДТРИМУЄ ПРЕЗИДЕНТА в справі В'єтнаму. Мишиґенський губернатор республіканець, промовляючи в Гартфорді, Коннектикат, заявився проти того, щоб масово збільшити збройні сили у В'єтнамі, але домагався, щоб там вимусити військову перемогу. До цього треба спинити приплив збройних сил із Північного В'єтнаму, треба знищити ворожі збройні сили в Південному В'єтнамі, та створити оборонний захист для Півдня. Ромні сказав: „Мусимо дати повну підтримку нашим геройським воякам у В'єтнамі''. Ромні в загальному підтримав політику президента Джансона у В'єтнамі, хоч і закидав йому те, що не радився з Конґресом в справі війни у В'єтнамі. Ромні промовляв на прийнятті з приводу 150-річчя „Ди Гарт Форд Таймс''.

ІЛЛИНОЙСЬКИЙ СЕНАТОР РЕСПУБЛІКАНЕЦЬ Чарлі Г. Персі, промовляючи в Конкорді в Ню Гемпширі, не хотів заявити, що не буде брати участи у правиборах в Ню Гемпширі, які відбудуться в березні 1968-го року. Те саме він зробив і щодо правиборів в стейті Небраска. Персі заявив, що ще зарано вирішати справу правиборів в березні 1968-го року, бо не можна знати, яке буде становище за рік. Персі закликав до „партійної єдности, що одначе не означає однодушности''. Він вирішує цю справу так: „Дозвольте нам розходитися в деяких справах, але робім це без ворожости.''

80 ДО 90 ВІДСОТКІВ СОВЄТСЬКИХ дипломатів у ЗДА займаються шпигунством, зізнав колишній аґент Джан Гумінік в Палатній Підкомісії в справах протиамериканської діяльности. Він зізнавав вже другий день в цій Підкомісії і твердив, що новий американсько-совєтський договір про консуляти допоможе СССР збільшити свою шпигунську службу в цій країні. Гумінік перестерігав наукові організації, щоб не допускати комуністів на свої наукові конференції, бо совєтські науковці ведуть також шпигунську діяльність. Гумінік працював для ЕфБІАй, хоч був нібито совєтським шпигуном. Його звербували до шпигунської праці совєтські аґенти на науковій сесії металюрґів.

У СВІТІ

„ПРЕЗИДЕНТ'' СССР МИКОЛА ПІДГОРНИЙ І ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР КОМПАРТІЇ СССР ЛЕОНІД БРЕЖНЄВ ВІДКЛИКАЛИ заповіджений на весну цього року подорож до Парижу, перенісши її — може — на осінь ц. р. Західні коментатори вбачають в цьому доказ на прохолодження відносин між Францією де Ґолля і Совєтами. Сталося це внаслідку гострої кампанії французьких комуністів проти режиму де Ґолля в останніх виборах, при чому комуністи значно збільшили свій стан посідання в парляменті, а де Ґолль втратив — частинно з власної вини, бо багато французів голосували на комуністів, побачивши „приязні'' взаємини де Ґолля з Москвою. Зате де Ґолль наблизився до нового уряду в Західній Німеччині.

ІЗРАЕЛЬ І СИРІЯ ПЕРЕВЕЛИ В П'ЯТНИЦЮ МИН. ТИЖНЯ ГАРМАТНІЙ ДВОБІЙ і летунську битву. Ізраїльські літаки загналися аж в околицю столиці Сирії Дамаску. Ізраїльці збили 5 сирійських літаків типу „МІГ'' і твердять, що не втратили ніодної машини, але сирійці твердять, що збили 6 літаків Ізраїлю. Справа пішла знову до Ради Безпеки ОН.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ У ТАНТ ПЕРЕВІВ НАРАДИ з італійськими державними мужами в Римі та відвідав Папу Павла VI. Перед своїм відлетом до Південної Азії У Тант заявив, що війна у В'єтнамі буде „довга і кривава'', бо не видно познак на замирення.

ПРЕЗИДЕНТ КОМУНІСТИЧНОЇ ПОЛЬЩІ ЕДВАРД ОХАБ ЗАКІНЧИВ наприкінці минулого тижня свої офіційні відвідини у Римі, але не відвідав Папи. Ватикан ніколи не запрошує чужинецьких гостей, зате Папа ніколи не відмовляється приймати голів чужинецьких держав, якщо вони цього хочуть. За коментарями преси — хоч делеґат Папи монс. Авґустіно Касаролі відвідав недавно Варшаву, проте відносини між тамошньою верхівкою Католицької Церкви і комуністичним урядом ще не поправились настільки, щоб можна було затвердити те порозуміння на конференції Папи й польського президента.

У ТОКІЮ ВІДБУВАЄТЬСЯ КОНФЕРЕНЦІЯ 44-ох держав в справах допомоги недорозвиненим азійським країнам. Представник Маляйзії скаржився, що з кожної нової позики половина йде на заплату попередньої. Представник Америки наполягав, щоб азійські уряди прийняли рішучіші й більш успішні заходи проти такого надмірного зросту населення в їх країнах, що ніяке економічне плянування і відповідна закордонна допомога нереальні.

НА КІПРІ ВІДБУЛАСЯ ЗНОВУ 3 1/2-годинна стрілянина між греками і турками. Турки обстріляли з своїх позицій, що панують над шляхом між столицею Кіпру Нікозією і другим найбільшим містом Лімассолем кіпрсько-грецький військовий конвой, а тоді греки відповіли скорострільним вогнем по турецьких позиціях. Британське військо, стаціоноване на Кіпрі, як частини міжнародного війська Об'єднаних Націй, вмаршувало між турків і греків і примусило обидві воюючі сторони до перемир'я.

НЕДАЛЕКО СЕУЛУ, СТОЛИЦІ ПІВДЕННОЇ КОРЕЇ, СТАЛАСЯ велика летунська катастрофа: військовий літак внедовзі після того, як вистартував у леті до віддаленого на 130 миль міста Теґу, зачіпив за вежу церкви, впав на мешкальну дільницю, загорівся і вибухнув. Згинули всі 14 осіб, що були в літаку, і понад 40 цивільних на землі. Згоріло 30 домів.

3ЧЛЕННА КОМІСІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ, ЩО МАЛА РОЗГЛЯНУТИ ВІДНОСИНИ В АДЕНІ, НЕСПОДІВАНО ВІДЛЕТІЛА з Адену до Женеви, закинувши британцям нехіть до співпраці. Знову ж тамошні арабські власті та націоналістичні партії закинули тій місії, що вона знехтувала автохтонів.

ЕКЗЕКУТИВА УККА ВІДБУЛА НАРАДИ, ВИСЛУХАЛА ЗВІТІВ І СХВАЛИЛА ПЛЯН ДАЛЬШОЇ ПРАЦІ

Ню Йорк. — Минулої п'ятниці, 7-го квітня, тут у приміщенні Наукового Т-ва ім. Шевченка відбулися ввечорі чергові наради Екзекутиви Українського Конґресового Комітету Алерики, на яких вислухано звітів, схвалено плян дальшої праці та різних акцій, як також апробовано заходи Організаційної Комісії, яка існує при УККА та разом з Програмовою Комісією, яка існує при Комітеті Українців Канади, творить Підготовний Комітет Пан - Американської Української Конференції для Світового Конґресу Вільних Українців.

Звіт проф. Л. Добрянського

Наради відкрив і ними проводив екзекутивний віцепрезидент УККА Иосип Лисогір, а протокол з попередніх нарад прочитав секретар Ігнат Білинський. Основний звіт із своєї діяльности у Вашинґтоні склав президент УККА проф. Лев Добрянський, виголосивши насамперед в імені Екзекутиви і членства УККА подяку Організації Оборони Чотирьох Свобід України за передачу на його руки чека на суму 10,000 долярів як пожертву членства тієї організації до Народного Фонду УККА. В дальшому проф. Добрянський інформував і з'ясовував: — Книжка про Тиждень Поневолених Націй розійшлася вже у 3,000 примірниках, і швидко прийдеться видавати другий наклад. Одержали її члени Уряду і Конґресу, університети, закордонні дипломатичні місії та ін. — Приготовляється книжкове видання заяв законодавців та інших друкованих у Конґресовому Протоколі (Рекорді) матеріялів з нагоди роковин 22-го січня. — Конкретизується справа створення в Палаті Репрезентантів постійної Комісії Поневолених Націй. Вже в наступному місяці почнуться в Конґресі публічні переслухання в цій справі і проф. Добрянський візьме в них участь. — Після ратифікації консулярного договору між ЗДА і СССР продовжується справа його здійснення, себто практичного відкриття консулятів. Відповідну акцію в цій справі можна буде започаткувати щойно після того, як договір буде ратифікований також Президією Верховної Ради СССР. — Заплянована нова акція в справі Шевченківської поштової марки. 50-річчя УНР в листопаді цього року дасть до цього добру нагоду і причину. Треба подбати, щоб в цій справі наші громадяни і їх організації писали листи до генерального поштмайстра О'Брасна. Так само багато допомогли б листи до конґресменів у справі постійної Комісії Поневолених Націй. Вкоротці канцелярія УККА опублікує точніші інформації та вказівки в цих справах. — На широку скалю заплянованo відзначення Тижня Поневолених Націй в липні цього року у Вашинґтоні. Імпрезу — цілоденну конференцію та бенкет у вечорі — організує Американська Федерація Праці — Конґрес Індустріяльних Організацій при співпраці багатьох інших американських і етнічних груп. — Існує Американська Асоціяція для Об'єднаних Націй і УККА повинен бути її членом, щоб причинитись до того, аби Америка більше використовувала ОН для добрих цілей, як Москва зловживає ними для злих. — Мґр Мирон Куропась з Шикаґа конферував з проф. Добрянським в справі анкетної акції, яку мґр Куропась заплянував між учнями шкіл українознавства з рамени очолюваного ним Виховно-Дослідного Комітету при Культурній Комісії УНСоюзу, Д-р Добрянський вважає цю акцію за корисну й рекомендує її відповідно підтримати.

Ці та інші справи, про які проф. Добрянський звітував, були опісля предметом дискусії та відповідних ухвал.

Звіт И. Лисогора

Основний звіт із стану підготови до Світового Конґресу Вільних Українців склав голова Організаційної Комі-

(Закінчення на стор. 7-ій)

Студійне Т-во ім. М. Грушевського відбуло першу Конференцію і Бенкет

Ню Йорк, Н.И. — У суботу 8-го квітня тут, в готелі „Нюйоркер'', з успіхом пройшла перша студійна Конференція Т-ва ім. М. Грушевського, присвячена 50-річчю обрання Михайла Грушевського головою Української Центральної Ради. Д-р Ю. Криволап, тимчасовий голова Управи, відкрив студійну Конференцію, якою потім провадив проф. Є. Федоренко. Присутні почули 4 доповіді: д-р Ярослава Туркала — „М. Грушевський — історик'', проф. М. Воскобійника — „М. Грушевський, як політичний діяч'', д-ра І. Фізера—„М. Грушевський — історик української літератури'', і ред. М. Дального — „М. Грушевський — публіцист''. Заля була заповнена слухачами. Присутні висловили побажання видати ті доповіді окремим виданням і на ту ціль зібрали 113 дол. Увечорі того ж дня відбувся там же урочистий Бенкет для вшанування членів УЦРади, членів Урядів УНРеспубліки та членів УНРади з нагоди 50-річчя відновлення Української Державности — Української Народної Республіки. На Бенкеті коротко виступав новообраний віцепрезидент Української Народної Республіки в екзилі проф. М. Степаненко, а довгу промову на тему „М. Грушевський та українська національна революція'' виголосив проф. Борис Мартос, бувший прем'єр-міністер УНРеспубліки. На Бенкеті та Студійній конференції були присутні почесні гості — члени найвищих державних органів УНР: проф. Я. Зозуля, полк. В. Кедровський, інж. Туркало, проф. В. Приходько, інж. Діберт. Інші прислали свої привіти, бо через велику віддаль не змогли прибути. Були присутні також голови та чільні діячі різних організацій: протоієрей Л. Весоловський, голова УРСоюзу А. Батюк, д-р Богдан Олесницький, проф. Б. Гнатюк, д-р М. Прокоп, проф. П. Стерчо, ред. Р. Ільницький, інж. А. Ґудзовський, д-р Р. Борковський, мґр. Ю. Нагорний, д-р С. Ворох. Ранком у згаданому приміщенні відбулася перша установча Конференція СТ ім. М. Грушевського, якою провадила президія в складі: голова проф. Є. Федоренко, заступник д-р І. Фізер, секретар З. Ґравер. На Конференцію надійшли понад 20 привітів, серед них від УНСоюзу, та біля 30 привітів від членів Т-ва, які живуть далеко від місця відбуття Конференції. Установча Конференція прослухала інформаційні звіти, прийняла і затвердила з поважними змінами існуючий статут, винесла постанови і резолюції та обрала Управу Студійного Товариства ім. М. Грушевського в такому складі: голова проф. Євген Федоренко, члени — д-р Я. Туркало, ред. М. Дальний, д-р Ю. Криволап, проф. М. Воскобійник, д-р Т. Сендзік, мґр. Н. Тисюк, інж. Л. Чудовський, інж. В. Костів. Контрольну Комісію очолив д-р І. Фізер, а Товариський Суд ред. Микола Француженко.

СТОЛИЦЯ КАНАДІЙСЬКОЇ УКРАЇНИ, ВІННІПЕҐ, УРОЧИСТО ВІДЗНАЧИЛА 50-РІЧЧЯ УНС У КАНАДІ

Вінніпеґ. (В.С. - телефоном). — Українська Громада цієї столиці Канадійської України, в якій мають свій осідок Митрополії обидвох Українських Церков, Католицької і Православної, та в якій має свій осідок центральна репрезентація канадійських українців, Комітет Українців Канади, минулої неділі, 9-го квітня, врочисто і достойно відзначили 50-річчя Українського Народного Союзу в Канаді. Понад 500 осіб, між ними багато видатних громадян, як і багато молоді, взяли учась у Ювілейному Святі, що його влаштував цього дня в авдиторії УНО в год. 7 : 30 ввечері Окружний Комітет Відділів УНСоюзу Центральної і Західньої Канади. Відкрив урочистість голова Окружного Комітету і головний організатор Свята, головний контролер УНС мґр. Іван Геврик, а святочну промову виголосив гість з Джерзі Ситі, заступник головного предсідника УНС Володимир Сохан. У мистецькій частині імпрези виступали дитячий хор Рідної Школи при Філії УНО під проводом д-ра Б. Валька та Український Студентський Хор при Манітобському Університеті під проводом Юрія Гнатюка, яким на цьому Святі диригував студент О. Маценко; танцювальна група „Русалка'' при Філії УНО під проводом Б. Брика; деклямації панни Г. Северienко з 495-го Відділу УНС та Л. Гвоздулич. Великою атракцією Свята був виступ відомого в ЗДА нашого артиста американських сцен та члена УНС Василя Шуста, який продеклямував ряд віршів Шевченка в українському оригіналі та англійському перекладі. Хорові акомпаніювала на фортепіяні пані Л. Карпінка-Кушнярик. Про імпрезу у 50-річчя УНС інформували місцеві українські радіопрограми.

В Ню Йорку відкрито Музей Української Народної Творчости

Ню Йорк, (В. Д.). — Понад 250 українських гостей та представників американських та етнічних жіночих організацій взяло участь в урочистому відкритті Музею Української Народної Творчости, зорганізованого Союзом Українок Америки (СУА)) та Українським Інститутом Америки (УІА). Відкриття відбулося в неділю, дня 9-го квітня 1967, в приміщенні Українського Інституту Америки при 2 Іст 79-та вулиця в Ню Йорку.

Врочистості відкриття довершив Теодор Джус, президент Українського Інституту, перетинаючи синьо-жовту стрічку при вході до музейних заль, в присутності п-ні Стефанії Пушкар, голови СУА, та представниць централі СУА, Окружних Рад та відділів СУА. Раніше привітальні промови виголосили п-ні Пушкар та п. Т. Джус. П-і Ірина Падох, заступниця голови СУА, привітала українських гостей та представила присутнім відпоручників краєвих та місцевих організацій та представників СУА. П-ні Марія Душник, заступниця Головного предсідника Українського Народного Союзу, та референтка зв'язків представила американських гостей та представників національних організацій, між якими були відпоручники від болгарської, білоруської, литовської та польської організацій.

„Ню Йорк Таймс'', під недільною датою, помістив інформативну вістку пор відкриття українського музею, тому багато американців як теж других національностей прибуло на відкриття музею. П-і Мирослава Гординська, мистецький керівник музею й п-і Іванна Петрівська, давали обширні пояснення зацікавленим гостям, тоді коли п-а Оксана Вікул захоплювала гостей, показуючи як малюються українські писанки.

У п'ятницю, 7 квітня ц. р.,

(Закінчення на стор. 8-ій)

М. Дольницький обраний на голову СУЖА

Ню Йорк. — В суботу, 8-го квітня, тут у приміщенні Українського Народного Дому відбулися в пополудневих годинах річні збори Спілки Українських Журналістів Америки (СУЖА), в результаті яких обрано нову управу, що її цим разом очолює ред. Мстислав Дольницький. Він же і проводив зборами, що їх відкрив дотеперішній голова ред. Іван Кедрин-Рудницький. Секретарював дотеперішній секретар і знову переобраний на цей пост д-р Роман Кришталський, який теж склав звіт з праці Управи. Співпраця при організації з'їздів українських журналістів Америки і Канади на Союзівці в 1965 і в Торонті в Канаді в листопаді 1966-го року, влаштування кількох вечорів і, зокрема, вечір на пошану останнього голови Спілки Українських Журналістів і Письменників ім. Івана Франка у Львові, ред. Романа Купчинського, характеризували цю найживіші за ввесь час існування Спілки активність. Опісля в дебатах над звітами підкреслено, що цю виїмково живу активність треба завдячувати, крім голови ред. Кедрина, в першу чергу великому ентузіязмові та наполегливій праці її секретаря д-ра Р. Кришталського. Із касового звіту, що його склав скарбник Спілки д-р Роман Голіят, виходило, що й в порівнянні з попереднім станом Спілка й фінансово мала успіх, зібравши в своїй касі фонди на суму $680.79. Полк. Володимир Кедровський та ред. Іван Світ за Контрольну Комісію ствердили

(Закінчення на стор. 8-ій)

Футболісти „Чорноморської Січі'' і „Тризуба'' здобули нові перемоги

„Чорноморська Січ'' перемогла „Ню Йорк Інтер'' у мистецьких змаганнях Американської Футбольної Ліґи 9-го квітня ц.р. вислідом 2:1. Перші ворота для „Січі'' здобув Чайка у 53 хв., „Інтер вирівняв у 82 хв., Чайка здобув ведення у 87 хв. „Чорноморська Січ'' веде у показнику табелі гор. мавши 24:4 точки і 45:18 відношення воріт.

„Тризуб'' переміг португальський С.К. Нюарк 1:0. Одинокі ворота у змаганнях стрілив Полета. Португальці грали в дуже скріпленому складі, тоді як „Тризуб'' більшу частину гри був без Ферейри і Макаріяно, що були контужені.

УСК Ню Йорк програв до „Гелленік'' у відношенні 0:2. Найслабше заграли лінії нападу УСК-у. В першій половині не було ні одного стрілу на ворота. „Гелленік'' здобув точки у 75 і 89 хв.

Гомфрі закінчив свою подорож по Европі — звітує Президентові

Брюссель. — Віце-президент Гюберт Гомфрі закінчив в суботу 8 квітня свою подорож по столицях Західньої Европи, відвідавши в останньому її етапі Париж і Брюссель. У Парижі він стрінувся з найбільшими за ввесь час свого двотижневого перебування в Европі антиамериканськими демонстраціями, що їх інспірував і до яких виразно закликав комуністичний щоденник „Юманіте''. Кількатисячні демонстранти намагалися перехопити Гомфрі в різних пунктах міста, чи на летовищі при його приїзді і від'їзді, однак поліція ніде демонстрантів не допустила до найближчого сусідства з ним. Кількадесять осіб арештовано. Гомфрі відбув довгу розмову з президентом де Ґоллем та опісля прославляв його, як великого державного мужа. У Брюсселі повторились демонстранції, але у куди меншому розмірі. Гомфрі склав відвідини у Брюсселі королеві Бодунові і був на прийнятті в королівському палаці. Віце-президент залишився на неділю у Брюсселі, щоб відпочити та виготовити звідомлення для президента Л. Б. Джансона. Він мав скласти його особисто Президентові вже в понеділок 10 квітня. Західні коментатори поділені в поглядах на вислід подорожі Гомфрі, однак він сам висловив своє вдоволення та переконання, що причинився чимало до розвіяння безпідставних підозр та непорозумінь, що існували й існують в Західній Европі супроти теперішньої політики Америки.

Південний В'єтнам запропонував нове перемир'я

Сайґон. — Південно-в'єтнамський уряд запропонував, щоб 23 травня ц. р. припинити на 24 години всі воєнні дії з уваги на роковини народин Будди, що є щорічним великим святом для всіх буддистів, які становлять більшість в обох частинах поділеного В'єтнаму. Американське командування висловило згоду на припинення на той час бомбардування Північного В'єтнаму і всіх інших воєнних дій, застерігши собі реакцію, якщо Північний В'єтнам захоче знову використати нагоду для масового перекинення на південь бойових припасів і людей. Зрештою, комуністи виявили знову офензивну активність заатакувавши американську базу в центральній частині Південного В'єтнаму, після 15-хвилинного бомбардування її мінометами. Згинуло 9 американських вояків і 17 було ранених та були знищені 7 гелікоптерів. Комуністи заповіли атаку проти другого найбільшого міста у Південному В'єтнамі, Гуе, і відтіль евакуйовано американських і південно-в'єтнамських медсестер. Комуністичні батерії поцілили гарматнім вогнем американський нищильник „Тирнер Джой'': після того, як він та другий нищильник обстріляли беріг — ворожі батерії замовкли. У зв'язку зі зростом комуністичної активности та успішними вислідами обстрілювання Північного В'єтнаму з корабельних гармат, виринув проєкт — „відпорошити'' американські могутні лінійні кораблі, які брали участь в останній світовій війні і від того часу перебувають „на складі'' — лінійний корабель „Міссурі'' в доках на західньому узбережжі ЗДА та „Айова'', „Віскансін'' і „Ню Джерзі у Філядельфійському порті. Відновлення кожного з тих велетнів коштувалоб 11-25 міл. дол. і тривало б один рік.

УКРАЇНЦІ У ВІЛЬНІМ СВІТІ

ДВОДЕННА ВИСТАВКА ТВОРІВ ЛЮДМИЛИ МОРОЗОВОЇ

Ню Йорк. — У нижній великій залі Літературно-Мистецького Клюбу в суботу й неділю, 8 - 9 квітня, відбулась дводенна індивідуальна виставка олійних праць Людмили Морозової. У вступному слові проф. А. Малюца звернув увагу на динамізм мистця та на високу поетичність як олійних образів із грецького циклю, так і найновіших пейзажів з Ґантеру та околиць, особливо зимових. Виставку відвідало понад 200 осіб. З огляду на мистецьку якість творів та дуже доступну ціну — чимало образів було закуплено.

ДОПОВІДЬ НА ТЕМУ: „ЩО ДІЄТЬСЯ В УКРАЇНІ''

Ню Йорк. — У залі Дому Українського Визвольного Фронту відбулись у суботу 8-го квітня ц.р. ширші сходини батьків сумівців та старших сумівців-дружинників, для яких Леонід Полтава виступав з доповіддю „Що діється в Україні'' — цитуючи виключно совєтські джерела. Після обговорення доповіді, голова Осередку СУМА ім. Т. Чупринки К. Василик та голова Батьківського Комітету В. Щур поінформували понад 100 присутніх про пляни праці Осередку на весняний сезон, в тому при виступ на ЕКСПО-67, участь у „Параді Льояльности'', про підготову до великого сумівського Концерту 22 квітня тощо.

„ПОПЕЛЮШКУ'' ОПЛЕСКУВАЛИ ПОНАД 600 ГЛЯДАЧІВ

Ню Йорк. — Друга вистава нового балету-казки укладу мистця танку і педагога Роми Прийми-Богачевської, музика д-ра Ігоря Соневицького, з повним успіхом пройшла в неділю, 9-го квітня, в залі Фешен Інституту, в присутності понад 600 глядачів (у тому майже половини — дітей і молоді). Акомпаніював на фортепіяні автор музики д-р Ігор Соневицький. Авторам балету були піднесені квіти, виконавцям — влаштовано овацію. Балет дивились також група американських мистців та група польських сестер-черниць.

ДОПОВІДЬ ЯКОВА ГНІЗДОВСЬКОГО в ЛМКлюбі

Ню Йорк. — У п'ятницю 7-го квітня численні слухачі, між ними і 14 мистців - малярів, з увагою вислухали доповідь майстра пензля і графіки Якова Гніздовського, який недавно повернувся з Канади, де відбувались його індивідуальні виставки. Я. Гніздовський у своїй доповіді стверджував, що сучасна технологія, в тому і засіб масової репродукції, від'ємно впливає на розвиток творчости. В дискусії, схвалюючи або ж заперечуючи його тези, брали участь проф. А. Малюца, скульптор М. Черешньовський, мистець М. Осінчук та багато інших.

ПЕРШИЙ ТОМ „ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА''

У Києві вийшов перший том шеститомової „Історії українського мистецтва'', що охоплюватиме від найдавніших часів розвиток українського малярства, графіки, скульптури, архітектури і народного декоративного та прикладного мистецтва.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N.J. 07303

Порядок мусить бути

Порядок, у протиставленні до хаосу, основа всесвіту, від атома починаючи, а на найбільших небесних світилах кінчаючи. Все має своє призначення, все має свій шлях, установлений Божою премудрістю. Порядок мусить бути і в суспільстві, від її найменшої складової частини — родини починаючи, через усі її установи й інституції аж до нації - держави. Що більше, без відповідного міжнародного порядку не може тепер не тільки обійтися, але й існувати сучасне людство. Це — справи ясні й самозрозумілі.

У державах порядок встановлюється законами, що передбачають також консеквенції за їх порушування. Свій порядок, установлений статутами і правильниками, мають і всі суспільні об'єднання та інституції. В демократичних країнах і суспільствах усі ці порядки - закони встановлюється „народом, через нарід і для народу", а основою такого демократичного порядку завжди були, є і мусять залишитися рішення більшости. Більшість рішає, а меншість повинна цим рішенням підпорядкуватись для і в ім'я порядку. Очевидно, трапляються випадки, коли меншість усілякими хитрощами захоплює владу, для її втримання встановлює диктатуру і переводить свої рішення в життя силою і насильством, включно з фізичним винищуванням. У демократичній системі, з її гарантіями волі та суперництва ідей, кожночасна меншість, респектуючи основні закони та рішення більшости, має всі права „не погоджуватися" і кращими ідеями, більшим розумом і кориснішими ділами здобувати собі більшість і владу.

Згадуємо і пригадуємо ці самонаявні істини, мавши на думці нашу вільну громаду і те, що в ній сьогодні діється. Багато на цю тему вже сказано й написано — живемо ж у вільній країні. В дебатах і суперечках використовується всі можливі й неможливі „калібри", від особистих закидів починаючи, а на найбільших обвинуваченнях у національних провинах кінчаючи. Але чи не єдиним сумним явищем у цьому, крім зайвої лайки та перебраної мірки, є головно те, що не респектується основного демократичного закону—рішення більшости з одного боку, а пошани й респекту до інакомислячих з другого. Суперечності і словесна сутичка — складові частини вільного суспільства. Вони існують в кожній вільній нації, в кожній громаді, в кожній установі, і добре, що існують, бо без них не було б розвитку, не було б поліпшень, не було б поступу. Помиляються і намарно розпачають ті, що вважають за супертрагедію теперішні суперечності в нашій громаді. Вони самі по собі є цілком нормальним явищем вільної громади і — як усе інше — мають свої світла й тіні. Світлом є те, що вони таки змушують до завжди потрібної і необхідної перевірки існуючого стану, що вони є стимулом для кращого плянування, інтенсивнішої праці, більшої жертвенности. Наведімо конкретний приклад: Організація Оборони Чотирьох Свобід України, що мала більшість на останньому Конгресі УККА, з нагоди свого недавнього з'їзду зібрала й передала УККомітетові десять тисяч долярів до Народного Фонду. Це велике досягнення, гідне подиву і наслідування. А віддаючи заслужене ООЧСУ, все ж таки можна припускати, що й опозиція до цього на свій лад причинилася. Якби тепер опозиція прийняла цей виклик і свої групові та персональні заклики до „оздоровлення УККА" піддержала такими й подібними ділами зі свого боку, тоді ми могли б змінити слова своєї молитви на „Боже, суперництво нам подай!"

Отже, трагедія не в суперечностях, не в опозиції самій по собі, але в нашому підході до них, у тій „перебраній мірі", про яку вже була мова на цьому місці, і, зокрема, що ми не практикуємо основної демократичної засади — не респектуємо рішень більшости, що цілком не вимагає від нас зміни наших поглядів і переконань, як і з другого боку не віддасло належної уваги поглядам меншости. Якже інакше виглядають ці справи в державних націях, в Америці, Канаді, чи — наприклад — в Англії, де уряд оплачує лідера „опозиції її королівської Величности".

Висновок ясний: якщо наша громада при всій своїй диференціяції та при всіх своїх суперечностях дорoсте до того, що меншість буде визнавати і підпорядковуватись рішенням більшости, а більшість респектуватиме погляди меншости, тоді матимемо порядок, який ґарантує найбільш творче і найбільш конструктивне змагання та невпинний ріст і розвиток.

Двосічна зброя демагогії

Один з найбільш в Америці та світі відомих лідерів муринського руху д-р Мартін Лютер Кінґ виголосив минулого тижня в Ню Йорку промову, в якій назвав політику Уряду щодо В'єтнаму „нечесною і несправедливою", — твердив, що на кожного одного пораненого чи вбитого комуніста американці вбивають чи ранять 20 невинних цивілістів, і таким чином „мабуть" убито мільйон цивільних в'єтнамців, „здебільша дітей", — домагався припинення американцями воєнних дій у В'єтнамі без уваги на Ганой і закликав усіх муринів і білих людей „доброї волі" — відмовлятися від військової служби з уваги на їх релігію й сумління. Кінґ твердив, що до В'єтнаму висилають пропорційно найбільше муринів і тому там їх найбільше гине, а в Америці внаслідок тієї війни занедбано расову проблему.

Мартін Лютер Кінґ уславився був промовою, яку виголосив у серпні 1963 року у Вашинґтоні до непроглядних мас муринів, з рефреном: „Лелію мрію . . ." Мрія про повне зрівняння муринів із білими не має нічого спільного з грубою демагогією. Одна річ не погоджуватися з політикою Уряду, критикувати його політику, заперечувати правильність союзницьких зобов'язань Америки, — а цілком інша виголошувати твердження, що переступають навіть комуністичну пропаґанду, яка ще не зважилась ширити вигадку про мільйон цивільних, „здебільша дітей", убитих американцями у В'єтнамі. Демагогія завжди шкодить — і то не тільки тому, до кого адресована, але й тому, хто її поширює. В безпосередній реакції, зрозуміли це різні інші муринські діячі, які негайно відмежувались від тієї демагогічної промови Кінґа, вважаючи, що вона може найгірше пошкодити процесові зрівнювання расових прав в американській дійсності. Не може бути жадної користи для американських муринів з капітуляції американців у В'єтнамі, яку насправді дораджує Кінґ, бож у всесвітній історії воєн не було випадку, щоб одна сторона переставала воювати — хібащо не мала сили ні змоги й відкривала шлях ворогові.

Пацифістичні виступи сенаторів Фулбрайта, Морза, Кларка, Кеннеді і дипломата з ОН У Танта не захитали моралі американських вояків у В'єтнамі, — ані білих ані чорних. Не захитає її і виступ Кінґа, який найгірше свідоцтво виставив собі самому.

М. Мельник

НАУКОВА ПРАЦЯ І НАУКОВИЙ ФРОНТ

(1)

У „Свободі" з 25 березня ц. р. в статті під цим самим заголовком я звернув увагу на деякі аспекти наукової праці, що про них нашому загалові варто було б знати. Тут хочу подати трохи детальніші пропозиції відносно розбудови Наукового Фонду в Америці, звертаючи разом з тим увагу на кілька причин пекучої актуальности цієї проблеми.

Мені здається, що нам про ці справи треба куди більше думати й говорити, як ми це робили досі. Маю враження, що ми звикли до методів праці, які тут, в Америці, або вже неактуальні, або мають тільки поверховну користь. Ми не можемо до такої великої міри обмежуватись політичними акціями і маніфестаціями. Багато з тих акцій — речі проминальні. Сьогодні українська справа заблисне, а завтра й сліду за нею не залишиться.

Поперше ми повинні якимсь чином приспішити процес піднесення репутації України як нації, що має свою відповідальність, що в минулому зробила значний вклад у всесвітню культуру та науку і що й тепер є повновартісною одиницею.

Уявімо, що якогось американця, француза чи німця, навіть з університетською освітою, запитають: „Хто це такі українці?" І в той самий час запитають: „Хто це такі поляки?" Щойно з відповідей тих людей побачимо, як нам ще далеко треба йти — і то не тільки в ім'я нашої визвольної боротьби, але й в ім'я нашої особистої користи — тут, в Америці.

Пересічний інтеліґент на Заході знає про українців тільки те, що є їх 45 мільйонів, що їхня земля багата, що вони мають гарні танці, хори та писанки, і що вони — українські росіяни, або росіяни з України, а вже в найкращому випадку з російської Шкотії.

Як у світі оцінюють різні нації: чи тільки за їх кількістю, величиною та багатством їх території, чи також за тим, чого вони досягли в літературі, фізиці, малярстві, архітектурі, спорті, медицині?..

Чи ми дійсно не маємо чим похвалитись? Ми не є аж такі бідні, але хто про це знає? Наприклад, Туган-Барановський був національно свідомим українцем. Він був економістом світової слави. Але економісти на Заході не мали й найменшого сумніву, що він був росіянином. Скільки тих наших визначних людей у кожній ділянці підносять репутацію росіян, а ми не вміємо щось тому порадити. І це одне з найважливіших мірил нашої вартости.

Друга проблема — це проблема політична. Чи дійсно Росія має свій початок у Києві, і таким чином є оправдані її претенсії на об'єднання всіх земель колишньої Руси? Чи дійсно Богдан Хмельницький злучив Україну з Росією навіки? Чи ми дійсно будемо зрусифіковані за стільки то літ, як вважають деякі західні спеціялісти? Чи це правда, що ми антисеміти? Що українська проблема це німецька видумка? Що в дійсності український народ щасливий під совєтським режимом? Що найкраща розв'язка — це не балканізувати Европейського Сходу?

Ми знаємо дуже добре відповіді на всі ці питання. На цю тему у нас виголошено масу доповідей, рефератів, написано масу статтей. А скільки з того всього просякає поза нашу колонію?

На всі ці питання англійською мовою відповідають переважно не українці, а ті, що в нашій проблемі завсім не зацікавлені, або ті, що ставляться до нас вороже. Наших людей, здібних на ці теми щось дійсно добре написати, можна порахувати на пальцях двох рук, і то не всі з них можуть тим займатись, бо українська тематика не завжди у кар'єрі допомагає. Скільки ж та маленька групка людей може зробити навіть тоді, коли їй вдасться час від часу пропхати в світ якийсь реферат, статтю чи книжку?

Це щастя, що наші люди так спонтанно і масово відгукнулись на ініціятиву Кардинала Сліпого створити Український Католицький Університет. Якщо справа добре піде, то це може стати великим пам'ятником української еміґрації і українського імени.

Але здається, що ми можемо собі дозволити фінансово і на те, щоб поволеньки й тут, в Америці, щось дійсно серйозне зробити. Тут же політичний центр принаймні половини світу. Коли б ми могли видавати на англомовні досліди та писання яких 50,000 долярів річно, тоді щойно побачили б різницю між тими досягненнями, що їх маємо, і тим, що за ті гроші можна було б мати.

Української проблеми ніхто за нас не зрушить, і українських інтересів ніхто за нас боронити не буде. Політичними акціями та маніфестаціями ми можемо приєднати відносно невелику кількість людей, але як повіє інший вітер, то й ті засоби втратять вагу. Добра книжка чи стаття англійською мовою досягне і професора, і студента, і політика, і звичайного громадянина.

(Закінчення буде)

Віктор Вакуловський

ПРИЗАБУТІ СПРАВИ

У числах 39 та 40 „Свободи" надруковано статтю д-ра Якова Зозулі „Творці Четвертого Універсалу" з цілим рядом осіб, що брали участь в Засіданні Малої Ради, коли ухвалювано IV Універсал. В числі 39-му є уступи, з якими погодитися неможливо.

Отже, написано: „Всі народи України рішали і ухвалили її повну незалежність". А дещо далі: „Це був зворушливий вияв демократизму і толеранції між народами України".

Не можна погодитися з тим, неначебто „всі народи України рішали", бо автор сам стверджує, що в Малій Раді були заступлені і брали участь в тому засіданні лише москалі, жиди і поляки, а ці три меншини не репрезентували всіх інших.

Не можна погодитися з тим, що „всі народи ухвалили", бо той, хто голосує „проти", не ухвалює, а противиться ухвалі. Ті, що „утрималися", фактично роблять те саме, бо ухвали не піддержують, і тому не можна говорити, що „всі народи ухвалили".

„Зворушливий вияв демократизму і толеранції між народами України" (ч. 39), яким так захопився д-р Зозуля, мене зовсім не зворушує. На всіх 11 представників народових меншин у Малій Раді від москалів, жидів і поляків, рішення українців піддержав лише один поляк. Всі інші, в кількості 10 осіб, голосували „проти" або „утрималися" від голосування. Тобто не піддержали бажання українців мати власну самостійну Державу. Це не свідчить ні про „демократизм", ні про „толеранцію", як то пише д-р Зозуля. Це — ворожий виступ супроти господарів землі — українців і України, де вони жили може й довгі віки. Це була „подяка" за українську гостинність та за автономію, яку так щедро роздавала УЦРада.

„Український народ, сам довгі літа боровшися за свою національну волю і нині її здобувши, буде твердо охороняти волю національного розвитку всіх народностей, на Україні сущих, тому оповіщаємо: що народам великоруському, єврейському, польському і іншим на Україні признаємо національно-персональну автономію для забезпечення їм права та свободи самоврядування в справах їх національного життя' (III Універсал, „Золоті Роковини" стор. 14). В „подяку" за це ті, що одержували автономію, відмовили українцям, господарям землі, права мати самостійну державу. Так виглядали у них „демократизм і толеранція".

Треба виразно сказати, що IV Універсал ухвалено 38 українськими голосами при підтримці одного поляка та при активному й пасивному спротиві москалів, жидів і поляків, які голосували „проти" або „утрималися". При перерахуванні членів Малої Ради замість 56 осіб вийшло 60, бо пораховано й заступників, яких слід було виділити в окрему групу. Д-р Зозуля у своїй статті хотів подати всіх осіб, які брали участь в ухвалюванні IV Універсалу. Але тоді не вільно поминути мовчанкою події і особу, які дозволили те засідання відбути.

34-ий корпус російської армії, зукраїнізований генералом Павлом Скоропадським, пізніше названий Першим Українським Корпусом, одержав наказ Головного Російського Командування вирушити на фронт. Генерал Скоропадський, пізніше гетьман України, робить революційний крок: не виконує наказу Головного Російського Командування і при допомозі українських залізничників захоплює головні залізничі вузли на Україні. Своїм майже 60-тисячним корпусом з досвідченими, випробуваними в боях вояками, він обеззброює збольшевичений 2-ий ґвардійський корпус, що на чолі з Євгенією Бош посувався на Київ, щоб захопити владу і зліквідувати УЦРаду. Обеззброєну солдатеску окружною дорогою відправляє в Московію. Якби не цей вчинок, то не було б УЦРади, а значить і IV Універсалу, Берестейського договору, і невідомо, яких форм прибрали б наші дальші визвольні змагання і чи були б вони взагалі можливі.

Цей учинок належно оцінив соціяліст - революціонер, запеклий ворог Гетьманщини, в той час міністер з рамени УНРади, Микола Ковалевський, який пише:

„Так чи інакше корпус, яким командував генерал Скоропадський, творив на Правобережній Україні досить сильну заслону проти большевицьких російських формацій і був ніби островом мілітарної дисципліни і сили в хаосі розкладу і деморалізації Південного фронту. В цьому була велика заслуга будучого гетьмана перед українською справою, заслуга, якої не можна зобувати або зменшувати" (Микола Ковалевський, „При джерелах боротьби", стор. 318).

Цей патріотичний і жертвенний чин, тоді генерала, Павла Скоропадського, який врятував УЦРаду і Київ від повної заглади, замовчувати не вільно, а особливо колишнім членам УЦРади, які не знати про це не можуть.

Тому, що д-р Я. Зозуля таку важливу подію забув, оцим пригадую йому, щоб і вдруге не трапилося такої прикрої помилки.

В. Чапленко

ДВА ВИСТУПИ В ТІЙ САМІЙ ГАЗЕТІ АБО ОБОЄ РЯБОЄ

(2)

Як бачимо, це достеменно те саме, що каже про залежність письменників від комуністичної політики й Мао. І це те, що залишається незмінним у большевицькій політиці від часу написання статті Леніна „Партійна організація і партійна література", ніякої „відлиги" у цій справі не було й тепер немає. Тільки на з'їзді письменників це, либонь, не було так настирливо підкреслюване, і про це тепер хоч би із запізненням треба було нагадати ще раз. Оця політика партійно - поліційного тиску на письменників, залежність самого їхнього фізичного існування від держави і створює ту „монолітну єдність художників слова Радянської України", яка нібито „дратує ідеологів імперіялістичної реакції та їхніх прислужників — українських буржуазних націоналістів за рубежем" (за кордоном — В. Ч.).

Згадавши цих останніх, автори статті навели тільки одну незначну заввагу з якоїсь української еміґраційної газети про те, що „на з'їзді виявилась нова тактика нищення молодого багатонадійного доросту" — вибір молодих письменників до керівних органів Спілки, а згадати серйознішої критичної аналізи роботи того з'їзду не відважились.

Але найголовніше в цій статті — „проробка" тих молодих письменників, що спробували були скористуватись деяким попуском у цензурних вимогах за сучасного „колективного керівництва" імперії, яке нібито відштовхується від „культу особи", і виявили тенденції піти своїми, відповідними до їхнього індивідуального хисту стежками творчости. Такої „проробки" не було на з'їзді, і оце тепер, хоч із запізненням, цей „пропуск" надолужують.

Тепер засуджено зайвий „психологізм" у творчості Є. Гуцала та В. Шевчука, нагримано на Б. Олійника за його поему „Дорога", в якій нібито „автор не бачить маґістральних доріг, якими йде людство", не схвалено й „доморощеної філософії" (в лапках), наявної в „окремих творах", надрукованих останнім часом у журналах. І вже зовсім „відбито руки" Я. Ступакові за його новелю „Гординя", що була надрукована в ч. 12 „Вітчизни" (за 1966 р.).

Те, що зроблено з цим письменником, дорівнюється тому, що написав цар Микола на присуді Т. Шевченкові (заборона писати й малювати), та тому, що вчинили хунвейбіни з піяністом Лю Ші - кунем. А в стилі засуду Ступака наявні зловісні вислови, характерні для стилю „проробок" за часів „культу особи Сталіна". „Чим, наприклад, як не втратою партійної принциповости редакцією „Вітчизни" можна пояснити появу в ній ідейно чужого, художньо немічного шкіцу Я. Ступака „Гординя"? Це ж так, як тоді, за Сталіна було, коли „проробляли" хоч би й видатного письменника чи науковця, зневажливо визначали вартість їхньої творчости чи праць, брали в зневажливі лапки слова „письменник" чи „професор". А тут талановито й своєрідно написану новелю названо „ідейно чужим, художньо немічним шкіцем"!

Тим часом нічого страшного з погляду вільного світу в цій новелі немає. Самі автори написали: „Уникаючи будь - яких хронологічних ознак, конкретних деталей, які б пояснювали поведінку персонажів, автор тенденційно перекручує епізоди народного життя на Прикарпатті". Як відомо із змісту цієї новели, мова йде про загибіль родини старого гуцула в умовах фронтової стрілянини. Чиї постріли підпалили стару хату, в новелі не сказано. Це могли бути німецькі, угорські, румунські... Є ще „езопівське" нарікання на „чужинців", що настують бідного гуцула, — але чи це обов'язково мали бути росіяни? А втім, автори тут, мабуть, керувались приказкою: на злодієві шапка горить.

Про те, що ця велика стаття є „поправкою" до п'ятого з'їзду письменників, свідчить і фактичне замовчування в ній того, що було найголовніше на з'їзді, — питання про українську мову й неназвану на ім'я оборону проти русифікації. А натомість підкреслено, що „ленінська національна політика назавжди змела всі і всякі перешкоди на шляху духовного спілкування (взаємлення! — В. Ч.) народів нашої країни" (союзу країн! — В. Ч.). Про „любов" до української мови авторів цієї статті свідчить тільки глуха „поетична" згадка, від якої українській мові користи мало, а про можливі „державні заходи" на її оборону, на які натякав у своїй доповіді О. Гончар, тут ані телень.

А втім, є й інші зловісні ознаки того, що партія в цьому питанні знов, либонь, зробила „два ступні вперед" у пляні своєї русифікаційної ленінської тактики, скасувавши так той „ступінь назад", що його було зреблено на п'ятому з'їзді письменників. Я маю на увазі, поперше, той факт, що в журналі „Українська мова й література в школі" (ч. 1 за цей рік), у спеціяльній редакційній статті не згадано саме того, що насамперед мало б бути в цьому журналі згадано, — про незадовільний стан викладання української мови, як про це говорив той же таки О. Гончар, — що її викладають гірше, аніж чужоземні мови. А подруге, у першому числі нового журналу „Мовознавство", в редакційній же статті, що її написав І. Білодід разом з О. Мельничуком, про цей з'їзд взагалі не згадано. І тут можна так міркувати: якщо редактори журналу „Українська мова й література в школі" ще встигли цю значну для української культури подію відзначити, то редакторам „Мовознавства", що було підписане до друку 11 січня 1967 р., мабуть, сказано вже „зась!" І чи це не дивовижа, що в спеціяльному мовознавчому журналі, в якому є й розділ „Культура усної і писемної мови", про з'їздівські розмови на цю тему ні словечком не згадано? Навіть не приобіцяно в наступному числі цей матеріял розглянути!

Цю „дивовижу" до деякої міри пояснює оця „запізнена" стаття „Радянської України". А що її вміщено в „Літературній Україні" поряд із отією статтею О. Полторацького про знущання Мао над своїми письменниками та творчою інтеліґенцією взагалі, то читачеві й стає на пам'яті: „Обоє рябоє".

(Кінець)

Президент найменував Комісію для студій поштової проблеми

Вашингтон. — Президент Джансон 8-го квітня найменував 10-членну Комісію, яка має вивчати проблему поштової служби та впродовж року здати звіт Білому Домові. Фредерік Р. Кеппел, колишній голова Американської Телефонічної і Телеграфічної Компанії, очолює цю Комісію, завданням якої є, як заявив Президент, знайти найліпший спосіб обслуговувати американців в ділянці пошти. Комісія мала б вирішити, чи зберегти дотеперішній Поштовий Департамент, чи замість нього зорганізувати Поштову Корпорацію, або знайти якусь іншу форму організації, яка найкраще могла б обслуговувати населення. Число поштових посилок різних кляс із кожним днем збільшується, видатки на обслугу Департаменту Пошти також зростають. Головний поштмайстер Лоренс О'Браєн предложив Президентові проєкт, щоб Департамент Пошти переорганізувати на неприбуткову урядову Поштову Корпорацію. Велика трудність із поштою є в Ню Йорку. Великий вуличний рух утруднює збирання пошти, а високі будинки вимагають великого числа листоношів. Емпаєр Стейт Билдинґ вимагає щодня служби від 21 до 26-ох листоношів.

о. Іван Гундяк

З ПОДОРОЖНІХ СПОГАДІВ

(4)

Після обіду дякуємо і збираймось відійти. Патріярх звертається до пп. Драґадзе, Баваньолі й до мене:

— Стривайте, вас відвезе мій шофер. А ти, отче Іване, будеш у мене завтра, по тебе прийдуть.

Агія Софія — Свята Софія

Було ще не пізно, отже з готелю я поспішив оглянути прастарий храм св. Софії — Божої Премудрости, що його збудував у VI столітті імператор Юстиніян. Величная, чудова святиня! Дивом дивуюсь, що в тій сивій минувшині були такі архітекти, що заплянували цей храм, і такі майстри, що його збудували.

Заплативши вступ, увійшов і — скам'янів. На стінах недавно відновлені фрески й мозаїки. Старовинні, прекрасні ікони трохи „обскубані" чи часом, чи може злочинною рукою бісурмена. Велич, краса, прецизність, артизм, акустика...

Собор св. Софії ще в 1454 р. турки обернули на мусулманський мечет. А вже в нашому столітті Ататюрк зробив з нього музей, який оглядають туристи з усього світу. Бути в Інстанбулі, колишньому Константинополі, столиці Візантійської імперії, і не бачити св. Софії — це гріх.

Мені пригадалась наша прастара святиня, теж св. Софія в Києві і . . . очі залились сльозами. До мене підійшов турист з Англії і спитав, що це зо мною, може захворів? Соромно стало перед англійцем, що звик не виявляти зворушення, отже я стримав цей вибух сентименталізму і сказав:

— Оце бачите музей, що колись був християнським храмом. Осквернили його визнавці ісляму, вороги Христової Церкви. Мені ж пригадалась наша українська св. Софія у Києві, бо я українець з роду, хоч тепер американський громадянин. Тому я й заплакав, що наша св. Софія в Києві також осквернена ворогом Христової Віри та України і обернена на музей.

Англієць стиснув мою руку.

— Під час другої світової війни, — сказав, він, — наші церкви теж були зруйновані бомбами нацистів. А оце тільки два роки тому я був у Києві і оглядав вашу св. Софію. О, якої великої кривди заподіяно вашому народові!

Недалеко стояв музейний сторож. Зрозумівши нашу розмову, він приступив до нас і гостро наказав:

— Жадної пропаґанди! Це — власність турецької держави!

Я попрощався з англійцем і повернувся до готелю.

Чи будуть такі наші нащадки?

Вже смеркалось, коли я опинився в готелевому партері. Тут повно народу. Серед гостей бачу чоловіка з жінкою і малим дівчатком. Балакають по-англійськи, з акценту пізнаю, що американці, отже підходжу і вітаю їх. Я теж, кажу, з Америки. Запрошують присісти коло них і частують кавою. Кажу їм, що, прибувши до Америки, я був „форінером" — чужинцем, а тепер, після 53-ох років, знов „форінером" в Европі. Сміємось. Мужчина — професор Каліфорнійського університету, їде з дружиною і чотирилітньою донею до Палестини. Прізвище вказує на його походження, і я, що трохи запізнався з жидівською мовою ще в Галичині, вітаю їх цією мовою. Професор сміється. „Я, каже, ані в зуб не знаю мови свого народу, вдома ми говоримо по-американськи. Але мене тягне до Палестини, країни моїх прадідів".

Думаю — чи й наші українські діти, що народились і виросли в Америці, матимуть таку любов і прив'язання до країни своїх предків? А може забудуть, з якого вони роду і плоду? Може колись Україна засудить їх словом Великого Пророка:

Коли ж забули, бодай заснули
Про мою доленьку
щоб і не чули.

Попрощався з новими знайомими, бажаючи їм щасливої дороги. Пішов спочивати і скоро заснув твердим сном.

(Далі буде)

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

РІК IV КВІТЕНЬ 1967 Ч. 4/61

Роман Пачовський

ДО ЧВЕРТЬСТОЛІТТЯ СМЕРТИ БАТЬКА

Мій батько, поет Василь Пачовський, відійшов у вічність 5-го квітня 1942 р. у сам Великдень у Львові. Залишив мені важке завдання — збереження своєї письменницької спадщини. Я оберігав її довгі роки воєнних мандрів на чужині. Осівшись в Ню Йорку 1950 р., я почав сам ще трудніше завдання — відчитування рукописів і переписування їх на машині, щоб упорядкувати цю багату спадщину і зберегти для української культури хоч у формі кількох копій, поки не зможе появитися повне видання його творів. Це вимагало багато труду, терпцю і завзяття. Я ще й досі не впорався з цією працею вповні, бо зусилля понад сили однієї людини. До того вигляди на видання в нас, нації бездержавної, на чужині мінімальні. В Україні під сучасну пору твори мого батька ніяк не зможуть появитися. Те, що вряди-годи з'являється в згадках про нього з ласки закріпачених „старшим братом" видавництв, — є тільки доказом цілковитого поневолення нашого народу якому не вільно видавати навіть літературної спадщини померлих поетів чи письменників, бо, бачите, їх слово може стати смертельною загрозою „ніким непобідимій" тюремній державі.

Василь Пачовський

Для цього збереження і видання спадщини залишається надія тільки на вільну українську громаду в світі, яка знала і шанує пам'ять мого покійного батька. Більшість батькових писань досі недрукована, бо ж його життєві обставини були завжди невідрадні саме через його повну посвяту працю для української справи. Він ніколи не мав змоги подбати про власне більше видання сам, а поодинокі друковані твори, які появилися давно, є сьогодні надзвичайною рідкістю на чужині. Мандруючи вічно, він залишав без вагання все своє майно, коли цього вимагав обов'язок служіння Україні. Його твори попадали не раз по роках цілими накладами в руки спритних торговців, які користали з його письменницького майна без скрупулів. Так бувало у Львові, в Станиславові, у Вецлярі і на Закарпатті — де остали залишки майна.

Який стан збереження його друкованих творів сьогодні в Україні, цього не збагнути. На чужині його твори знаходяться в наших бібліотеках, здебільшого, в кількости 3-4 примірників. Деколи, може, чужинецькі бібліотеки мають більше, як от, напр., Британський Музей має десятку в Лондоні. Ці бібліотечні сховища є добрим місцем збереження, та не завжди відомі дослідникам творчости, і не завжди доступні для ширшого загалу.

За сорок років письменницької творчости батько безнастанно трудився, борючись рівночасно з непереборними злигоднями. Він створив три десятки літературних творів, з яких менш як половина побачила світ. Загалом його писання начислюють півсотні назв. Коли ж йдеться про оцінку його творчости, то вона є тільки частинна. В підручниках літератури, звичайно, скупі згадки, майже повторювані за одною формою. В енциклопедіях неточні відомості і в нас у вільному світі, з однобічною оцінкою його творчости, з меншою чи більшою дозою пересудження згори. Радянські видання звичайно неґативні з такими окресленнями, як декадент, ворог народу, фашист, тощо. Проте не бракує цікавих спроб речевої оцінки трьох ранніх творів, яку дав М. Степняк в своїй статті „Поети Молодої Музи" в „Червонім шляху" ч. 1, 1933 р. в Харкові. З більших рецензій відома похвала І. Франка на першу збірку „Розсипані перли", яка причинилася до згадок в підручниках літератури. З другого боку неґативні оцінки О. Грицая про драму „Сонце Руїни" і ліричну збірку „Ладі й Марені", які не спонукали ніякого дослідника до перевірки, а в загальному насторожили критиків у відношенні до драматичної творчости поета. Тому справа повної оцінки творчости мого батька є такою ж незавершеною проблемою, як і видання всіх його творів.

Важаючи пригадати пам'ять батька на чужині, я підготовив пропам'ятну виставку його творів, друкованих і рукописів, світлин, документів та інших пам'яток, які збереглися ще до цього 25-річчя смерти. Думаю, що ця виставка в Літературно-мистецькому Клюбі Ню Йорку в половині квітня ц. р., при співучасті Наукового Товариства ім. Шевченка з доповідями про творчість, уможливить нашій культурній громаді познайомитися хоч з суттю творчости або принаймні дасть уявлення про творчу атмосферу, в якій доводилося моєму батькові жити, боротися й творити. Мені видається, що досі в нас мало було таких виставок про письменників, а ця виставка може дати образ давно минулих літ, які ще живуть хіба в пам'яті старшого покління, а молодше, може, не зовсім переконане в тому, що це минуле є гідне уваги. Скажу тільки, що коли б була змога представити ввесь матеріял, який покійний батько зберігав довгі роки в надії, що це стане предметом зацікавлення по смерті, то це була б справді виставка мізейних розмірів. В нас немає ні музеїв ні бібліотек з догідними для такої виставки влаштуваннями для постійного показу. Проте і на цій виставці не одна людина побачить багато цікавого, і переконається, як у житті ми мало звертаємо увагу на творчу працю письменника чи мистця тоді, коли наша піддержка давала б більше змоги творцеві до повного виявлення себе.

Звичайно громада спам'ятається наглою смертю творця і тоді щойно збирається вшанувати пам'ять чи виданням творів чи хоч вибором. Так було теж і з моїм батьком у Львові. Вшанували його пам'ятником долота св. п. Сергія Литвиненка, та вже не змоглися видати хоча б вибору творів у тодішньому „Українському видавництві" в Кракові, хоч про це широко заповідалося. Воєнні дії і заметіль світових подій притрусили пам'ять батька. Тепер уже і в Лондоні зберігається дещо з творів батька в Бібліотеці ім. Т. Шевченка, і там теж буде святкове зібрання нашої громади в Британії з доповідями про творчий шлях батька і показом його творів завдяки стараннями проф. В. Шаяна. Треба сподіватися, що виставки і доповіді в Ню Йорку і в Лондоні, як теж згадки в нашій пресі у вільному світі причиняться до вшанування пам'яті батька, та все таки найкращим вшануванням пам'яті було б повне видання його творів, на що він заслужив собі своєю працею на полі української літератури й культури, і як поет-державник, і як громадський діяч.

З тієї нагоди звертаюся теж до всіх ВШ. громадян, які знали мого батька і пригадують цікаві факти про його життя, щоб вони чи написали про це в пресі, чи подали мені ці відомості листовно на адресу редакції. Мій батько не записав багато про себе, бо „не любив спогадів із свого життя". Він зберігав своє широке листування з різними людьми продовж років, та, на жаль, майже все листування і твори, друковані по журналах і часописах, пропали в Криниці де довелось залишити їх у лемків-селян, яких опісля вигнали з рідних сторін поляки. Бували вже такі випадки тут в Америці, що люди присилали мені чи рукописи чи листи, чи твори друковані по журналах. Все це для мене дуже цінне. Я хочу з цієї нагоди подякувати тут проф. Р. Придаткевичеві, який зберіг у себе кілька пісень з „Дзвону слави князям", твору який не зберігся інакше в спадщині батька. Теж пок. парох С. Мусійчук, колишній редактор „Січових вістей" у Шикаґо, прислав мені цінний рукопис.

Виставка відкриється в суботу 15-го квітня доповідями про творчість, яку виголошуватимуть наші відомі літературознавці з Наукового Товариства ім. Шевченка. Після цього виставка буде відкрита щоденно від полудня до вечора ввесь тиждень до 22-го квітня ц. р.

Василь Пачовський

ХУРТОВИНА МОГО ЖИТТЯ

Присвячую молоді

Не люблю споминів зі свого життя, бо моє життя це безупинна хуртовина, що несе мене як перекотиполе. Моя думка все звертається вперед, а не взад — тому мене більше цікавить майбутнє, як минуле. Студіював я історію України, аби вичитати не що було, а що буде. Моя душа дивиться не на зовнішній світ, а в нутро свого „я" і „ми" цілого народу. Саме тому я не пам'ятаю подробиць свого життя, але головні моменти стоять мені перед очима, як вогненні стовпи, що освічують минуле й майбутнє. Одні з них сіяють сонцем надії, другі палають жаром огірчення. Хто десять разів в житті був вигнаний з хати за свою ідею, цей мусить повірити в прокляття свого я, в прокляття свого народу, що все хоче добре, а все йому виходить на зло. Я створив Марка Проклятого, бо я відчув його в собі!

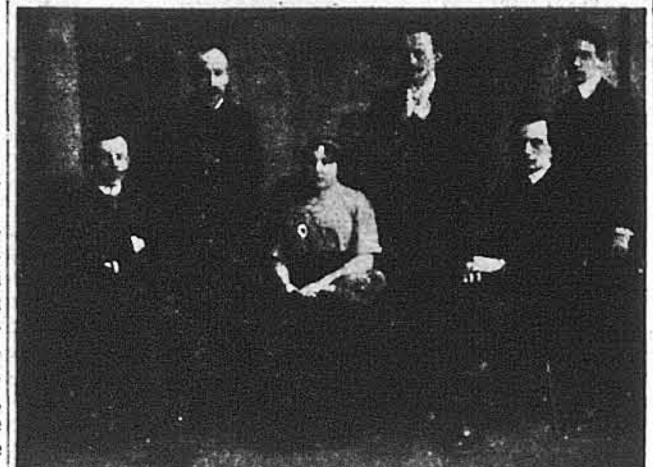
У родині Пачовських удержується леґенда, що одна з прабаб прокляла усе покоління нашого роду з огірчення до свого сина. Ніхто з Пачовських не осягне свого, кожний починає з великими надіями, та кінчає нуждарем. Над всім родом тяжить прокляття, як і над цілим народом — не вміє жити, а не може вмерти.

Судив мені Бог переходити через пекло, бути вивищеним славою над багатих і мудрих, і бути пониженим становищем до найнікчемніших і найглупіших, аби спізнав я цілу страдальну дорогу нашого народного життя, розбитого на атоми. Мене уважають гордим, бо я не бачу людей і не вітаю їх уклонами, та я хочу бути небаченим — дивлюся в себе, бо я творю душею новий світ. Де не йду, кудою не блукаю, я творю і збираю з оточення те, що вічне, що потрібне до мого твору, який я укладаю для воскресення народу. Все інше як зайве не існує для мене — тому я переочую „сильних сего міра", які живуть сучасним або минулим, а не майбутнім.

Василь Пачовський — дружній шарж мистця Романа Чорнія з 1934 року.

Джерелом моєї віри в майбутнє є діти і молодь, в яких я черпаю найкращі надхнення. Любить мене молодь „рессуректура", а легковажить і зневажає стара каста „морітурних". Всі мої учні люблять мене й всі вітаються зі мною, як з батьком; від товаришів Вітовського до маленьких учнів другої кляси, що не раз коротко були моїми учнями — горді, що я був їх учителем. Відсували мене від молоді чужі і свої, хоч я так люблю дітей і молоіь, як вони мене. Завидую кожній зустрічній учительці, що веде дітей і може бути близько тих непорочних душ, різьбити їх світогляд, їхні думи і мрії. Тому я посвячую ці рядки молоді, щоб пам'ятала про мене — я належу до неї думами і мріями воскресення з мертвих. Я, умираючи, залишу твори, в яких буду жити. Безсмертя моє в тому, що сповниться те, що пишу в своїх творах, бо я черпав з глибин історії тисячоліття, на основі вічних ідей народу.

Члени літературно-мистецького об'єднання „Молода Муза". В першому ряді (сидять): Володимир Бірчак, Неонілля Пачовська, Іван Косинін. У другому ряді (стоять): Михайло Яцків, Василь Пачовський, Федь Федорців (?). Крім названих до „Молодої Музи" належали ще: Б. Лепкий, П. Карманський, С. Чарнецький, О. Луцький, Ф. Коковський, С. Твердохліб, О. Турянський, С. Людкевич, М. Паращук.

ЗАПОВІТ БАТЬКА

Мій батько Николай, священик, лежав хворий з палаючими очима на ложі болю. Застукав у вікно і став рецитувати параґрафи австрійського кодексу без кінця і без упину.

Я стояв перед ним в глибокій пошані, дивився здивований на руїну його тіла і не розумів нічого. Потім мені розказали: Він прийшов до села, яке було розпиячене і опинилося в жидівських кишенях. Батько, великий любитель народу, розпозичив задовженим церковні облігації, викрутив їх з жидівських пазурів і завів братство тверезости — село оживилось новим духом. Австрійський староста, невдоволений виборами, під'юдив людей обвинувачувати батька в крадежі облігацій. Загнав його в довголітній процес з хрунями. Батько не вірив адвокатам, вивчив я сам всі параграфи на німецькій мові — виграв процес і збожеволів. Так то він стукав у вікно і говорив безперестанку ціле право ніч і день — аж попав в горляні сухоти. На саме Різдво його ховали, я був у другій клясі — не плакав — не знав, що втратив.

Батько залишив мені свій заповіт, який живе в моїй душі. Його везли підводою на Кульпарків. Біля нього сидів мужик, як опікун, а я йшов зі Золочева на жулицьку гору по кійло і зозулені черевички для науки ботаніки. Батько мене спізнав, наставив руку на привітання. Я поцілував, а він погладив мене зі словами:

„Іди, іди до Мами!"

І я пішов до мами, та як моя мати померла, я чув голос незримого духа батька над собою: „Іди, сину, йди до Мами!" Я йду до Великої Мами до нинішнього дня, але дорога моя через хуртовину, без кінця і краю... Та вірю, що дійду до Неї і сповню батьковий заповіт.

ВИГНАННЯ ЗІ ШКОЛИ

Я ходив до гімназії в Золочеві. Після смерти батька мати переїхала до старшого брата, учителя під Львовом. Я з братом Іваном лишився у Золочеві на станції. За неточною оплатою хазяйка перестала нас харчувати. Ми накупили кукурудзяних круп і стали самі варити обіди. Мені забракло зошита в школі, я поніс два запасні мішочки круп продавати на місто. Жидівка, оцінивши мене по одежі, замість купити в мене крупи, покликала поліцая. Мене посуджено за крадіж, повели мене на поліцію з гурмою вуличників. Я оправдувався перед поліцією — мене відвели для перевірення до жидівки Ханці, в якої купив крупи. Вона спасла мене від арешту, вернула мені двадцять чотири сотики, але слава про учня, запідозреного в крадежі, долетіла до дирекції гімназії.

Я докінчив четверту клясу в голоді — живився яґодами на Вороняках і квасом над Золочівкою. Купався в річці, щоб в школі не охлянути з голоду. Таївся навіть перед найлюбішим товаришем Болобонським, що я голоден, і сох як скіпка. Раз погостив він мене хлібом з маслом — я зомлів після голодових виметів...

Перейшов я четверту клясу з лихою нотою з поведінки, спричиненою слідством в маґістраті. Після вакацій брат Славко переніс мене до Львова, але в нього не було грошей на оплату шкільного за лиху поведінку, й мене вперше вигнали з Академічної гімназії.

І заболіло в мене серце, як я бачив, що мої товариші ходять до школи, а я нидію послугачем в безробітного брата, призначений до ремесла. Стрийко - священик, в якого я був деякий час, відіслав мене назад до брата, боячись моїх „сухіт", а брат спас мене добрим лікарем, та до школи не післав. Я замкнувся в собі, та став учитись з книжок батька. Читав все, що в руки попало, щоб власним знанням перевищити тих, що ходили до школи. Я перевищив їх та й описав опісля це в недрукованім оповіданні: „В обіймах нужди".

ВИКЛЮЧЕННЯ З УСІХ ШКІЛ

Після двох літ я вирвався з братової сім'ї до Золочева, де мій брат Іван закінчив гімназію. Назад засів я в нашої давньої хазяйки мазурки Свйонткевички на її вдовиній пенсії. Це діймало мене до глибин душі. Я заснував тайний гурток української молоді, який примістив свою бібліотеку саме в домі моєї хазяйки, де ми й збиралися. Я написав оповідання, за яке дістав признання від О. Маковея. З похвали в клясі: „що з мене буде письменник" — я виріс в очах молоді на провідника. В сьомій клясі помер син катехита Єзерського. Я хотів промовляти на похороні, та директор школи не позволив.

(Закінчення на стор. 4-ій)

ВАСИЛЬ Пачовський

ЗОЛОТІ ВОРОТА

Покараний з висот наш люд роздертий
Розсипався в атоми на ввесь світ —
Не вміє жити, а не може вмерти!

Впав гірш Ізраїля, що мав завіт —
Всі його можуть повним ротом жерти,
Аж найде шлях до Золотих Воріт.

Ті Золоті Ворота Ярослава
Сіяли сонцем з київських валів —
Докіль у нас була своя держава.

Храм злотоверхий з тих Воріт яснів —
Об них розбилась все ворожа лава
Під гордим стягом київських князів.

З Воріт тих князь Михайлик бив татарів.
Марко Проклятий наустив киян
Їм видати його для ханських дарів.

Конем князь-лицар скочив на майдан:
„Останній раз вас крили від ударів
Ворота Золоті — навчить вас хан!"

Як сніп святого жита взяв Ворота
З валів на спис і в Царгород заніс —
В проломину удерлась вража рота...

Держава наша впала назаріз.
Престіл упав — і вкрила соромота
Народ, що сам на шию взяв заніз.

Шість соток літ шукав Марко Проклятий
Тих Золотих Воріт і не знайшов —
Аж впав у пекло Рідний Край багатий.

Аж сотий раз у Царгород зайшов,
І перший раз заплакав дух завзятий
На гріх, що зродив всі гріхи з оков...

Криваво плакав, впав під своїм горем...
Сходило сонце. Море, як кришталь,
А плай у Рідний Край стелився морем.

А Царгород мінився, як опаль.
Пінився беріг шумом перлозорим —
Дух його рвавсь над море в гірну даль...

Піднялось серце — гордо слова впали:
„О, Золоті Ворота! — крикнув в сні, —
Стояти вам знов там, де ви стояли!"

І сталось чудо. Нагло в далині
Там Золоті Ворота засіяли,
Їх золото заблисло ув вогні.

Край них Михайлик-лицар, що мав крила,
А скрізь горіли очі із тих крил —
З його лиця ясніла вічна сила.

Весь в срібній зброї, як князі з могил,
Черлений щит з тризубом руч носила:
„Маркові слава!" — гримнув шестикрил, —

Зробила, Марку, це сльоза кривава,
Що ти уздрів мене за шістсот літ,
Спізнавши в пеклі, що за скарб — Держава,

І затужив до Золотих Воріт!
Перенесу їх вам, як горда слава
Поставить їх у Київ на ґраніт."

Марко зірвався, онімів від жаху,
Побачив в крилах очі тих голов
Народу, що упали серед шляху...

Вони ж давали свою кість і кров,
А він їх всіх валив у темнім страху
У грязь з державним стягом стрімголов.

Архангел одчинив йому Ворота.
Медвідь і тур і лев з них заревів:
„Не бійся туч, ні громів, ні болота!"

Марко ввійшов і зразу зомлів,
З його очей зісунулась сліпота,
Бруд світу з його духа облетів.

Майдан без краю. Українське царство
Грає красками, наче море вніг:
Князі, гетьмани, гордеє лицарство;

Де не взялася Запорозька Січ —
Пропала кволість, розтіч і коварство;
Шум, регіт, танець, співи, іскри з віч.

Довічні вороги засіли в раду
До одного стола, складають плян;
Забули свари, зависть, лесть і зраду.

Хто князь, хто гетьман, хто мужик, хто пан —
Всім одна ціль: Держава свого ладу!
Веде їх Володимир, рече Богдан:

„Здоров був, Марку! Буде тобі шана,
Поклич усіх живих у Січ на дух!"
І затрубив Марко в трубу Богдана,

І дух його облетів світ навкруг —
Зірвались мицарі, як хвиля гнана...
У всіх державах знявся дивний рух.

Війська із Царгороду виступали —
„О, Золоті Ворота! — крикнув хтось, —
Стояти вам знов там, де ви стояли!"

І золото мов полум'ям взялось,
І золоті Ворота засіяли,
І вгору тисячі голов знялось.

Та вражі орди знов зареготались:
„Ні бо! вже в Києві не бути вам!!"
І щезли тим Ворота, що сміялись.

Медвідь і тур і лев ревіли з брам:
„Великої „України" злякались?!"
Архангел блиснув крилами вірлам.

Дев'ятий вал підняв козацькі чуби,
Вилющі всі як плав плили на Січ —
Марко на Україні вдарив в труби...

І меркла в небесах московська ніч.

ХУРТОВИНА МОГО ЖИТТЯ

(Закінчення з 3 стор.)

Після промови відомого о. Тянячкевича мені стало соромно за промову. Я забрав голос над труною товариша і бесідою захопив всіх приявних на похороні. Про мене заговорило ціле місто, але директор Нсментовський заборонив мені вступати до кляси аж до рішення Шкільної Ради. Господар кляси Довганський радив мені брати свіоцтво відходу, та я був прив'язаний заробітковими лекціями до Золочева. Професор польської мови Ссндзімір, з'яким я нераз сперечався за „Огнєм і Мєчем", поїхав до Шкільної Ради. Мене виключили з усіх шкіл в краю. Удар був засильний супроти моєї провини, тому мене огорнуло почуття самопошани до свого таланту. Я порішив переперти свою волю до науки проти цілого світу й вибитися з дна на вершини за всяку ціну.

ВИГНАННЯ З РІДНОГО МІСТА

Мене викинули зі школи, але я залишався в рідному місті, де приватно учив чотирьох синів о. Дякова. Дирекція гімназії візвала його і вимогла, щоб він вимовив мені місце інструктора, називаючи мене українським радикалом. О. Дяків, як характерна людина, хоч був москвофілом, за ніяку ціну не хотів мене викидати на вулицю.

Тим часом моя давня хазяйка - мазурка, яка любила мене як сина, почула про мою халепу в школі. Вибралась до директора, хотіла мені помогти плачем, як не словом, вимогти для мене опрощення. Вона стала переконувати директора, що я найкращий ученик в гімназії, бо до мене сходяться студенти з цілої гімназії; я їм викладаю; а навіть, старші від мене, слухають мене! . . Далі стала плакати, та відійшла, що в його камінне серце й відійшла з нічим, заклявши його, як це опісля мені розказувала. Ця оборона стала приводом до вигнання мене з міста! Було це восени 1897 р. У мене з'явився поліцай і візвав мене до магістрату. Звідтам відіслали мене з поліцаєм до староства. Староста Родер, по хвилині писання, запримітив нас, встав з-за бюрка й промовив польською мовою:

— „А, то ти пташку, заколочуєш нам спокій у місті?" — Я застерігся проти тикання мені і перечив його закидам. Він показав мені доволі великий камінь, приготовлений на бюрку.

— А що це є? — питає.

— А що ж, це камінь! — сказав я спокійно.

— А хто ж його кинув до канцелярії директора? — Я відкрив широко очі з дива й відказав з гідністю:

— Я ні, я уважаю таку пімсту за негідну моєї чести!

— Отже прошу, — кинув наказ староста, — опустити місто, а то я відставлю пана ескортою до місця уродження!

— Я уродженець Жулич, виріс в Золочеві, а пан староста щойно тут два роки! За годину можу бути з Жулич щоднини в місті, бо це моя рідна сторона . . .

— Мовчи, смаркачу! — крикнув староста, червоний від гніву, а поліцаєві кинув наказ:

„Два тижні тримати його під доглядом поліції, а опісля дати знати, чи покинув місто!" А тепер геть мені з очей . . .

Ми вийшли. Я, опущений поліцаєм, пішов просто до гімназії, що стояла напроти староства. Зненацька входжу до канцелярії й жаліюся, що вжито такого підступного засобу, аби мене позбутись з рідного міста . . . Директор звиняється, буцімто він не знає, хто кинув камінь, тільки підозріння паде на мене . . .

Тоді я складаю торжественну заяву, піднявши горду голову вгору: що я своїм життям покажу себе елєвом гідним заведення, де я черпав перші промені знання серед найщасливіших хвиль молодости; моя пімста буде в славі моєї праці для громадянства — на сором гімназії, що мене викинула . . .

Я вклонився й вийшов серед мовчанки остовпілого директора. Тиждень після цієї сцени виїжджав я, демонстраційно проведений учнями товаришами через місто на двірець. За рік я подав прохання до міністерства освіти, яке позволило мені здавати вступний іспит зрілости в трьох польських гімназіях у Львові. Через три роки я учився на приватних лекціях в панотців Темницького, Радецького, Винницького по десять-дванадцять годин денно, аби відповісти вимогам найстрогішої комісії при іспиті зрілости.

ІСПИТ ВИГНАНЦЯ З УСІХ ШКІЛ

В лютому 1899 р. я йшов з мішком книжок на плечах з гімназії при вул. Баторія до Бернардинської гімназії. Ввійшов до порожньої конференційної залі, кинув на землю міх з книжками з пліч, як з канцелярії вийшов директор д-р Прухніцький. Я пред'явив йому папір з дозволом здавати вступний іспит до восьмої кляси, і задрижав — я боявся, що він мене не прийме, як і директор з гімназії на Баторія. Він споглянув на мене, спитав про зміст мішка — усміхнувся привітно . . . та й прийняв мене до іспиту. Я писав завдання під його доглядом через чотири дні, користуючись словниками, а з полудня мене основно перепитували з усіх предметів, так що зі самої історії я мав кількадесять питань. Швидко після іспиту директор заявив мені, що — мимо признання для мого знання — не може прийняти мене, бо мусів би робити два відділи восьмої кляси. Я згодився на прийняття до сьомої кляси, аби дістатися до гімназії. Тоді директор замкнув двері канцелярії й спитав мене, чому мене виключено зі шкіл. Я сказав правду, як було.

„Недаром, — сказав великий педагог, — дістав я наказ:

„егзамін сьціслє пшепровадзіць" . . . „Прошу отже зрозуміти, що я до школи прийняти не можу, хоч я ціню ваші здібності й працю. Шкільна Рада провадить глупу політику, викидаючи найспосібніших людей, які потім будуть перевертати цілий край, як Вітик. Не краще дати їм можливість скінчити студії, аби зайняли відповідне становище і принесли хосен для цілого краю? Бачучи ваші успіхи в задачах, я приймаю пана на приватиста до восьмої кляси і прошу подати заяву до матури в моїм заведенні."

Я вийшов вдоволений і готовився до матури після вимог професорів гімназії Прухніцького, аж надвечір'я іспиту прийшов до мене наказ Шкільної Ради сідати не як приватист, а як екстерніст четвертої гімназії дир. Козла. Я мусів здавати наново всі предмети, бо іспит з лютого уневажнено.

Нічого було робити. При вступному іспиті з філософії випив я гіркого пива з лайкою від проф. Ямруґевича за мої закиди проти дир. Нсментовського зі Золочева. Він критикував мої матуральні завдання по клясах за „рускі стиль" радикального духа. Усний іспит здавав я сам один накінці від 3 о пів 9-ої ввечірі. Я подужав п'ять авторів з грецької, чотирьох з латинської мови; літературу українську, польську й німецьку, історію всесвітню й польську — зовсім гладко відповів на численні питання, зате у фізиці на доказах спотикнувся.

"Pisz pan, jak umiesz, to nie jest radykalna agitacja!" крикнув Ямруґевич. Старий професор математики Цісло скривився, що я перемінив букви в назначуванні фігур — не за його шаблоном — і він не міг орієнтуватись, що зле, а що добре . . .

О дев'ятій годині ввечері предсідник комісії директор німецької гімназії подиктував мені вислід, за яким у всіх предметах виказав я добрий поступ, зате в математиці і фізиці слід мені доповнити „браки", так що я провалився на рік. Д-р Смялек приступив до мене і подав мені руку, та й підбадьорив мене за мої відповіді з грецької мови . . .

За рік я пішов до інспектора Дворського і поставив питання рубом, чи моя цілоденна наука по десять-дванадцять годин вистачає до складення іспиту? Інспектор успокоїв мене, що без огляду на мої добрі відповіді перепав я, аби не склав іспиту скоріше (що було в травні), як мої колеги, що здавали в червні. Тепер, як я відбув кару, можу бути доброї гадки — він сам буде при іспиті.

Вдруге я сів до іспиту раньком 3 липня 1900 р. вдвійку з публічним учнем. Інспектор перевів швидко наш іспит до 10-ої години. Я тільки поправляв похибки публічного учня, який провалився, а я видержав іспит з повним признанням майже тої самої комісії, що мене торік провалила. Д-р См'ялек ґратулював мені сердечно. З моїх пліч виросли крила до лету, бо матуристові тоді відкривається широкий світ.

ПРОГНАННЯ З УНІВЕРСИТЕТУ

Як студент медичного факультету у Львові, попав я у вир університетського життя в часі боротьби за права української мови на Львівському Університеті. Кожний день сходились ми в Громаді і слухали відчитів. Кожний з нас мусів бути в товаристві, а то уважав день за втрачений. Я записався на медицину за намовою брата, але побіч лекцій природничих наук, я писав поезії, яких збірку готовив до друку. Перші мої проби друковано в „Молодій Україні".

На Львівському Університеті студенти - українці світські і духовні пливуть як плав по коридорах — на академічне віче. Ректор відмовив їм залі, та молоді рамена натиснули валом на двері третьої залі — двері тріснули, а студенти увалилися лавою і заповнили залю по береги. На підвищення катедри виступає один промовець за другим — всі протестують проти нехтування української мови на університеті. Нарешті виступив і я, виголошую віршом свою композицію: з боротьби титанів, які збунтувалися проти бенкетуючих богів. За кожною строфою, наголошеною горіючими очима, мене проводить буря оплесків . . .

Це було пропам'ятне віче 19 листопада 1901 р., яке дало привід до сецесії всіх студентів - українців із Львівського Університету. За нами чотирма станула вся університетська молодь, кількасот студентів - українців виступило з львівської святині науки і готовилось переписатись до Кракова, Праги і Відня. Всіх студентів світських і духовних з'єднав один дух. За ними стануло все громадянство, зложило кількадесять тисяч на удержання, нас прощала концертом і комерсом львівська інтеліґенція . . .

Як же це сталося, що всіх огорнув один дух захоплення з акції молоді, яка покинула поле бою і йшла на чужину для демонстрації?

Було це за часів найкращого розцвіту „Академічної Громади", за часів Косевича, Грабовського й М. Галущинського. Там відбувалися відчити на всякі теми і широкі дискусії. При кінці року бували величаві віча, як от в 1900 р. було загально - університетське віче, яке проголосило ідею Самостійної України за ціль життя нації! Вся молодь — світська й духовна підняла однозгідно цей прапор змагання народу, бо до цієї пори обмежувалась дрібною працею освітньою і економічною без далекої перспективи. Вся молодь трудом фахових студій до суспільної праці готовилась, аби поширити цю ідею серед мас у межах ліберальної австрійської конституції. . .

Між молоддю і старцюю генерацією не було пропасти, не зважаючи на різниці поглядів. Молодь брала участь в розбудові товариств — старші допускали молодь до проводу для практики, аби виховати гідних наслідників по собі. Між ними не було прірви, вони не боролися зі собою на життя і смерть, бо покоління говорили одною спільною мовою, а добро нації було для них найвищим законом.

Я їхав з більшістю студентів осібним поїздом до Відня. Нас прощали на кожній стації батьки й сестри, на двірці в Перемишлі дали нам знати, що в Журавиці нас вітатимуть гімназисти.

Я видав саме в тому часі першу збірку ліричних пісень: „Розсипані перли". Франко написав рецензію в „Літературно - науковому Віснику", Лозинський в „Буковині", а Крушельницький в „Ділі" — моє ім'я, як письменника, було всім на устах . . .

Заїхав поїзд вночі перед двірець. Виступають учні зі смолоскипами, та й з піснею на устах. Я зійшов з вагону і кидав палкі слова, що попадали в серця наймолодших, немов ті іскри зі смолоскипів. „Слава, слава, слава!" — учні загриміли кругом.

Ми їхали на захід шукати справедливости для наших домагань, але на заході заходило сонце правди, а на сході ще не зоріли ясні зорі.

„СОН УКРАЇНСЬКОЇ НОЧІ"

Мене приголомшила слава поета й письменника. Я усвідомив, що мені не бути лікарем тіла, а краще бути лікарем духа земляків, яких мені слід запалювати до великого зриву. Я шукав матеріялу для вислову жару моєї душі. Будучи студентом медицини, я нераз ходив на виклади української літератури, але лекції Колесси і Студинського відстрашували мене від студій української літератури. В їхніх викладах вона крутилася довкруги полемічних питань, або невисоких одноманітних ідей селянської маси з XIX ст., без громів і блискавиць на шляхах вселюдської думки. Чим же міг я запалювати душу нації?

Я, студіюючи історію, пізнав, що в нашому письменстві княжої України блискають великі думки державного народу; є великі ідеї, важливі для майбутности; є великі постаті чину, що стоять мов високі верхи серед громів і хуртовини століть — але їх не видять маленькі душі професорів.

У Відні я переписався на філософію для студій історії. Через студію рідної історії дійшов я до державницьких ідей, і черпаю донині мотиви своєї творчости з історії. Студіюючи історію у Відні, пізнав я багатство європейської культури в ґалеріях образів, та й виставах архитворів Ваґнера у віденській опері. Вони мали великий вплив на розвій моїх почувань і задумів.

Під час мого перебування у Відні вибухли відомі страйки на Полтавщині, які здушив кн. Оболенський, як це описували німецькі часописи. Це дало мені принуку для творчости, я творив у Відні, а вернувши до краю написав: „Сон української ночі".

Їхав я до Львова писати докторську працю з історії мистецтва, аж ось дістав телеграму, що мама померла в Яричівцях біля Зборова, куди перенесено брата Івана. Як вона вмирала, нікого не було вдома, бо братова з дітьми поїхала до тещі, я брат відсиджував дві неділі арешту за проповідь з похвалою страйку. Він їхав з тюрми, вертаючись додому, коли це йому замигтіли з вікон свічки край домовини. Він увійшов до хати — застав маму на катафальку.

Я приїхав — мені показали фіолетну книжечку моїх „Розсипаних перел", що дав я їх мамі з присвятою. Мама до кінця життя тримала цю книжечку в руках, потішаючись, що принаймні та книжечка є біля неї — замість мене . . .

Тоді станула мені перед очима остання сцена прощання матері зі мною, коли вона, прочуваючи свою смерть, шептала зі сльозами: „Не буду тебе більше бачити, сину! Не буду, не буду..."

І не бачила більше. Загасло серце, що ходило за мною, коли я стрибав над пропастями, по вершинах, досягаючи сонце. Так минулися наші діди й прадіди, батьки без нашої пам'яті у тьмі української ночі, як заснули без сліду, а ми, безбатченки, навіть хрестів на їх могилах поставити не зуміли:

„Одна вечірная вітає їх могили,
Одна вечірная їх чує заповіт!"

ШКОЛА МІЙ ХРАМ

Після сецесії організація молоді охопила й учнів середніх шкіл. Висилали до них делеґатів з метою організування тайних кружків ідейного змісту. Я був делеґатом раз до Коломиї, раз до Станиславова. Цю місію сповняв я, немов віруючий жрець в храмі, хоч наради відбувалися далеко поза містом в лозах. Але, в якім святим почуванням ми вели ці наради — нас єднала воднo тайна містерії воскресення творчих сил нації . . .

Опісля я прийшов до Станиславова на посаду вчителя української мови й історії. Я вступив до школи — неначе до храму, з якого мають вийти апостоли нових державницьких ідей нації. Я йшов на виклади, як ревний священик на Службу Божу і говорив до учнів все, неначе проповідь на горі. Вони хапали мої слова серед святої тиші — я мав враження, що сію золоте зерно в святу землю.

В науці української мови і літератури я держався засади: „чуже — святе — своє щонайсвятіше". В науці історії я зробив серединою світу не історію Німеччини, а історію України, бо хотів виховати покоління державників, дарма що, студіюючи історію, я мав враження, що ми нація морітурна! Островські, Вишневецькі, Богдан Хмельницький — історичний підмет, але розклад на дві верстви самопожираючі себе, ліквідація активної частини народу, пасивність, надія на чужу силу й Божу поміч стали для мене дефініцією морітурної нації в історії. Кругом мене гуртувались кращі мої учні, як Дмитро Вітовський, Федюшка Микола, Михайло Струтинський, В. Кучабський, А. Яцків, Р. Придаткевич, М. Гайворонський, браття Заклинські і др. інші, хоч я не знав про їх кружки. Але як вони слухали, як записували, з яким відчуттям читали мої твори, з якою пошаною зближалися до мене з запитаннями, з яким одушевленням приймали кожне слово моєї науки, з якою святістю вивели мій „Золотий вінець", фрагмент „Сну української ночі" на вечері Шевченка . . .

Так серед праці між молоддю росла моя віра, що ми воскреснемо. Те почування святого звання учителя остало мені на ціле життя. Я завжди йшов до школи, як до церкви — очистити душу в цілющій криниці: Я вмів отвирати серця молоді, яка тим мене любить, що по літах пізнає мене, як свого учителя, пам'ятає мене, хоч старі мої ровесники, морітурні, легковажать і зневажають мене зі зависти. Всі мої учні й учениці люблять мене як доброго товариша, всі споріднюються мені, немов батькові, з найглибших тайн.

МОЯ ЛЮБОВ

У кожного мущини жінка грає свою ролю на основі того, який зміст він надає її душі. Для письменника жінка є понукою до творчости, до розгадання тайни буття. Хоч до кожного твору, численних моїх творів, мав я в житті все іншу взірницю різної вдачі й краси, проте в моєму житті три жінки відіграли рішаючу ролю.

Перша моя любов — ославлена Дзюня, відома в житті, як Ольга Харківна, оставила в моїй душі „ясний і високий жіночий ідеал" завжди завдяки самопошані у наших взаєминах. Тому я любив її дев'ять літ святим почуванням першого захвату і донині я лелію в душі глибоке почування прив'язання для неї за всі хвилі щастя і розчарування молодечих літ.

А preцінь ми розійшлись, бо, що має жити в поезії, мусить згинути в житті: Вона була заідеальна в моїх очах, аби я міг жити з нею, а занадто зависна, аби я міг бути письменником побіч неї. За кожним приїздом зі Станиславова, де я проживав під час наших заручин — мусів я посвятити більшу частину моєї гостини на убивання змії зависти, яка зродилась між нами з моїх жартів або нерозважних слів. . .

Ролю нашої розлучниці відіграла несвідомо Стефанія Є., яка сіяла в моїй душі радість проти докорів нареченої. Та зависні люди роз'єднували нас під час кожної зустрічі, а навіть одна пенсіонована актриса кинула їй ввічі клевету, що вона вішається мені на шию. Акторка, міряючи нашу любов грішними способами свого власного життя, загородила їй вступ до товариства. Це стало причиною її хвороби, яка скосила молоду квітку, повну чару й краси душі, косою смерти. Я зложив їй на гробі вінець, а душа її станула між мною і Дзюнею, мов чорна тінь. Через неї ми мусіли розійтися, а може в тім була її роля, аби я стрінув янгола, що мав вести мене через пекло.

Тим янголом, який заступив мені першу любов, була третя жінка, яка стала моєю дружиною — Неоніля Г(орницька). Я благословлю цю годину, коли вона вступила на мій поріг. Вона, як ідеальна мати, не тільки надхнула мої діти високими ідеалами, але й вона є янголом, що веде мене через пекло мого скитання.

Вона, як жінка, готова до найбільшої самопожертви, навіть коштом своєї любови, аби я міг все творити й бути щасливим. Вона знає, що для кожного твору я потребую душевної емоції, тому не була зависною, коли я найшов собі любов в якійсь дівчині, як взірниці майбутнього твору. Вона, як жінка поета, свідома того, що поет мусить любов пережити, аби міг новий твір написати. Та й до того вона душею відчуває мене, що я пишу, ще й інколи бачить це у сні, що я творю. Вона містична душа, яка розкрила мені незримий світ. Тому я благословлю цю хвилину, відколи вона вступила в поріг мого дому, який замінила в храм. Тільки біля неї я міг написати розмірно велике число творів, душею пережитих, без ніякої зависти з її боку — серед такого неприхильного до мене середовища, яке творять українці для кожної творчої одиниці . . .

Правління й викладачі таборової школи в таборі полонених у Вецлярі в Німеччині в 1915-1918 рр. Посередині є першому ряді — Василь Пачовський.

Микола ЩЕРБАК

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

Народу серце й розум — відсвіт мрій!
Ішов крізь бурю й сніг, журбу і смуток..
Який він був, дорібок і набуток? . .
Засіяв жито, а зростав пирій . . .

В землі своїй, немов був сам не свій,
Чуття пресвітлі бгав у темний жмуток.
А скільки мав на житниці закруток,
Що їх заплутував облудний лиходій!

Як мріялось про синю далегінь,
Життя своє непроданим прожити,
У тишині бурхливий світ творити,
Яког у загінку минути тінь!

Не зміг . . . Не зміг . . . І мав він спів сумний,
Чужий землі, а для небес земний!

18. II 1967.

Алла Коссовська

„ПЛЕБІСЦИТ"

(Оповідання)

Святочний обід закінчився. Був він напрочуд смачний, сполучивши в собі все краще, взяте з американської кухні, з нашими національними стравами, приготовленими з великою кулінарною майстерністю. Р о з п а ш і л а від випитого вина і щедрих похвал, господиня вже передавала гостям горнятка з часм і запашною кавою, коли вигук одної з пань, що на далекому краю стола про щось гаряче сперечалася з сусідом, привернув загальну увагу.

Посипалися з а п и т а н н я: „Що там?" — „В чому справа?" — „Що ви, пані Софіє?"

— Я кажу тільки, що я їх ніколи не любила і не вірила їм ще тоді, коли деякі наші політики робили на них ставку, а дехто навіть лизав їм п'яти. А вже просто бачити їх не могла після того, що вони у нас в Україні наробили. Ідучи вулицею, я не зважувалась піднести голови, бо боялася, що, прочитавши в моїх очах усю силу моєї ненависти, вони мене знищать. Ці варвари ні перед чим не зупинялися! Чоловік не випускав мене з дому, боявся за мене! — Пані Софія нервово відкинула рукою пасмо темного волосся, що упало їй на очі.

— Про що це ви говорите, Софійко? — запитала господиня.

Обізвався сусід схвильованої пані Софії:

— Вона не може простити німцям минулого, і то не тільки безпосереднім винуватцям, але й всьому німецькому народові. А я їй кажу, що в такому разі і наш народ можна звинувачувати в злочинах Сталіна і його партії.

— Таке вигадасте! Аджеж Сталін — грузин, то й винуватьте його народ, а при чому тут ми, українці? — обізвалася молода, гарна жінка в голубій блюзці.

— Грузини н е н а в и д і л и Сталіна не менше, як українці, — встряв у суперечку старенький професор. — Всі ви, мабуть, пам'ятаєте т о й анекдот, що його потихеньку розповідали ще в Совєтському Союзі . . .

— Я не пам'ятаю! — сказала господиня і, згорнувши серветку, приготувалась слухати.

— Нагадати? Ну, д о б р е. Перебуваючи на відпочинку в Сочі, пішов Сталін купатися. Купався, купався і став тонути. На його крики прибіг рибалка - грузин і витяг його з води. Наш дорогий вождь і вчитель вирішив щедро винагородити свого рятівника і сказав з гордістю: „Чи ти знаєш, кого ти врятував? Самого Сталіна! Отже, проси все, що бажаєш!" На це переляканий грузин відповів: „Я нічого від тебе не хочу, тільки не кажи нашим, що я тебе врятував!"

Анекдот справді був „бородатий", але професор так комічно відтворив переляк бідного грузина, що всі засміялись.

— А знаєте що? Проведімо плебісцит! — Запропонував сусід пані Софійки. — Хай кожен висловиться „за" або „проти" німецького народу і на підтвердження пригадає якийнебудь випадок з власного життя. Хто перший хоче висловитись? Ви, професоре?

— Та як вам сказати... — завагався професор. — Я далекий від того, щоб винуватити ввесь німецький народ у звірствах садистів, з фюрером на чолі. Я жив і працював серед німецького народу, нічого, народ, як народ, роботящий, практично-мудрий, але егоїстичний і скупий, як, здається, ні один інший. Ось вам такий факт. У наш табір ДП часто заходили німецькі вояки - інваліди війни, обірвані, голодні, про с и л и хліба і дякували за кожну шкуринку. Коли ж ми питали, чому вони не звертаються до багатих бауерів, вони, зі слізьми на очах, казали, що ті їх женуть від порогу, як псів. Чи ви таке бачили? У нас кожна жінка на селі приймала полонених, як рідних, ділилася з ними останнім, а німці . . . Розкажу я вам епізод із власного життя, це буде трохи веселіше, бо в цьому епізоді більше комічного, ніж трагічного.

Старий професор усміхнувся, закурив цигарку і продовжував:

— Було це в 1947 році. Мешкав я тоді на приватній, німецькій кватирі в містечку Б., де по капітуляції Німеччини перебували допомогові комітети різних етнічних груп, в тому числі й український. Одержували ми харчові приділи, але в мене виявився вред шлунку, і хліб, який нам видавали, я віддавав моїй господині для її кабана, плекаючи потаємну надію, що коли кабана заколять, то мені хоч вухо дадуть на холодець. Дуже вже хотілося холодцю зі свинячого вуха! — Професор всміхнувся і з комічною міною проковтнув слину. — Чекав я цілий рік, і цілий рік моя фрав з вдячною усмішкою забирала мої хлібні пайки. „Буде вухо моє!" — затирав я в думці долоні. Нарешті, жаданий день настав! Входжу вранці до кухні і бачу на столі величезне, чисто обсмалене і вимите свиняче вухо. Дипломатично питаю господаря, чи не продасть мені це вухо. Господар якось знітився і сказав, що піде запитатися жінки. А коли повернувся, то мав такий вигляд, наче йому самому дісталося поза вухо. „Жінка сказала, що вухо їй потрібне", — пробурмотів собі під ніс і поспішив вийти з кухні. Отак я поласував холодцем зі свинячого вуха! — і професор роблено — безпорадно розвів руками.

— Значить, ви висловлюєтесь проти німців! — ствердив сусід пані Софійки. — Хто наступний?

— Щось подібне трапилося зі мною, — заговорила немолода вже пані Марія з приємним спокійним обличчям. — Це було ще за Гітлера. Я працювала тоді на летовищі, в летунській школі, видавала курсантам білизну, замітала в „штубах". Пайки були мізерні: один темний хлібець на ц і л и й тиждень, мікроскопічні порції мармеляди, чверть фунта ковбаси. Словом, і жити не жили, і вмирати не вмирали. Я твердо переконана, що коли б капітуляція Німеччини припізнилась на 2 - 3 місяці, я залишилася б вдовою, бо мій чоловік так страшенно охляв, що під час роботи засипляв від знесилення. Виглядав він тоді на 70-літнього діда, хоча йому не було ще й сороківки. Я схудла так трагічно, але він . . . На нього я не могла дивитися без сліз. Місто було за три кілометри, і там врядигоди можна було дістати щось із „штамів". Переважно це були буряки з головками оселедців, рідше морожена риба, дорога і без смаку. Але все ж таки це було щось.

Одного разу, замітаючи штубу, знайшла я в кошику на папери кілька шматків цвілого хліба і страшенно їм зраділа. Проховала їх між білизною і чекаю, що буде. За якийсь час увійшов до штуби німецький робітник і почав щось шукати, заглянув у порожній кошик і до мене: „Це ви взяли хліб?" Я потакнула і пояснила, що думала, що його викинули. „Так, — каже німець, — але він мені потрібний для курей. І забрав усе, до останнього шматочка!

Заговорила молода пані в голубій блюзці:

— Я пам'ятаю, як ми з ма-

Надія Сомко

НЕ СТАЛО ЩЕ ОДНОГО ВЕЛИКОГО МИСТЦЯ

ПАМ'ЯТІ ПОМЕРЛОГО БОРИСА КРЮКОВА

Не стало Бориса Крюкова — мистця високої культури, широкого діяпозону, ілюстратора світового маштабу, тонкого знавця літератури і мистецтва, психолога, великого українського патріота.

Борис Крюків і його дружина Ольга Гурська (Фото з літа 1966 року)

Маючи під собою твердий фаховий ґрунт, здобувши академічну освіту, невпинною працею над собою мистець широко розвинув свій талант, який мав самобутній характер, виявляв насправді мистецьку неповторність. Мистець перепускав крізь призму своїх почувань зовнішні події та доповнював бачене і зачуте своєю подиву гідною фантазією. Через всю малярську творчість Бориса Крюкова проходить простота виразу, ясність думки, гармонічне сполучення розуму і почуття. На образах Бориса Крюкова найкраще пізнати, що є невід'ємною частиною життя, — що воно пов'язане з національною традицією, технікою творення і довгими роками праці.

Ім'я Бориса Крюкова було добре відоме в Україні. Західній світ вперше познайомився з мистцем на виставці у Львові 1943 р. Тамошня критика зареагувала коротко, але змістовно: „Дві перлини Крюкова!" За роки перебування в Австрії мистець працював над портретами і фігуральними копмозиціями. Найскладнішим об'єктом для мистецької творчости є завжди людина. Вона цікавить Б. Крюкова, який з своїм гострим змислом спостерігання передає синтезу духової і фізичної структури людини, її красу. Нерідко на сторінках австрійських часописів зустрічались рецензії з належним признанням для Б. Крюкова і його дружини Ольги Гурської.

Роки в Арґентині — це роки безупинної праці з високими вимогами до себе, а також роки тріюмфу і слави. Незадоволення, вічний неспокій, шукання нового, стремління до недосяжного, до завершення — це те, що всіх мистців штовхає вперед, без чого неможливий розвиток таланту і що було таке характеристичне для Бориса Крюкова. Перші кроки в Арґентині Борис Крюків і О. Гурська почали від спільної виставки. Власник ґалереї „Мюллер", що міститься на фешенебельній вулиці Флоріда в Буенос Айрес, побачивши роботи Б. Крюкова, запропонував йому зробити у нього виставку, відмовившись від платні за залю. Кожна виставка мистців, що її вони влаштовували разом майже щороку, була неначе урочистою подією, породжуючи надзвичайне зацікавлення однаково української, як і арґентинської публіки. Глядачів притягувала різноманітність тематики, майстерність виконання, багатство фантазії та кольору. Найкращі рецензії приносили такі арґентинські газети, як *„Ля Націон"* і *„Ля Пренса"*, а люксусовий журнал мистецтва *„Атляктіда"* присвятив одно своє окреме число нашим мистцям, Б. Крюкову та О. Гурській.

Нерідко обкладинки арґентинських журналів прикрашались кольоровими репродукціями роботи Б. Крюкова. В той же час мистець працює у великому видавництві *„Ель Атенео"*. Найбільше поле до попису дало йому люксусове видання „Тисячі і одної ночі", до якого мистець створив неповторні кольорові ілюстрації. Невичерпна фантазія мистця, багатство стилю сходу, тонкість і легкість рисунку, мозаїчність кольорів, вводять сучасника у чарівний, казковий світ твору. Б. Крюків ілюструє також видання творів інших письменників: Сервантеса, Бакаччіо, Данте, Золі, Едгара По та інших, які ввійшли у скарбницю світового мистецтва. Як кожний великий артист, Б. Крюків жив епохою і життям своїх персонажів і в процесі свого творення умів знайти тісний духовий контакт з автором твору. Також залюбки мандрував в козацьку добу, добре себе почуваючи між жартівливими і хоробрими лицарями. Його персонажі завжди мали яскравий характер, були кольоритні, типічні, випуклі. В багатофігурних композиціях з досконалою технікою мазка передавав мінливість поз, рухів, виразів, малював ті самі типи — завжди інакше, ніколи не повторюючись.

В 1965 р. на світовому конкурсі в Мадриді за ілюстрації „Дон Кіхота" Сервантеса, не дивлячись на численну кількість суперників, наш український мистець Б. Крюків дістав першу нагороду. На жаль, дві його виставки в Ню Йорку не дали повного уявлення про творчість того великого майстра. Ті виставки були розраховані лише для українського оточення і тому мали відповідний — надто вузький — жанр.

Твори ж з різноманітною тематикою і жанром частинно залишились у мистця, багато з них є власністю ґалерей, приватних колекцій українських, австрійських та арґентинських інтелігентських родин. В особі Бориса Крюкова була рідка гармонія мистця і людини, гармонія внутрішнього духового із зовнішністю. Людина надзвичайної порядности, — чесна, скромна, толерантна до ближнього — це найбільші людські прикметні риси Б. Крюкова. Завжди елегантний, вразливий на культурні форми одягу і поводження супроти людей та культурну хатню обстанову, мав теж небуденний співочий талант: теплої барви баритон і подивугідну легкість імпровізації на фортепіяні. В помешканні Бориса Крюкова і його дружини, в одній з найкращих дільниць Буенос Айресу панувала артистична атмосфера, у всьому почувались шляхетність, смак, багата ерудиція, що було таке характеристичне для обоїх мистців і їх єдиної дочки Лідії, яка виявила небуденний талант в кераміці, в якій майстерно поєднує древню трипільську культуру зі сучасною. Незрівняно оригінальні твори Лідії Крюкової мали великий успіх на виставках. У домі Крюкових завжди можна було зустріти український артистичний світ, як також арґентинських мистців, представників видавництв, журналістів та кореспондентів. Іноді приходилось спостерігати: розмовляючи, мистець закінчує картину, потім відставить, огляне критично, замовкне, заглибиться в думках і починає наново. Те, що стороннім здавалося прекрасним, в другому варіянті ставало неперевершеним. Першорядний рисівник — Б. Крюків — залюбки виконував такі невеликі речі, як дружні шаржі й карикатури в приявності покупців або друзів, які подивляли скорість і легкість влучного, нераз до сліз смішного шаржу. Сам Б. Крюків ставився однаково до свого маленького рисунку - карикатури, зробленої так-собі від руки, як і до складної спільної композиції, над якою працював довгими днями: для своїх власних творів ніколи не мав слова похвали.

До таких втрат, що їх зазнало українське образотворче мистецтво у вільному світі із відходом у вічність Миколи Бутовича й Мирослава Радиша — малярів, як Павлося, Мухина й Литвиненка, скульпторів, — прибавилась ще одна велика втрата. Коли із смертю Миколи Бутовича не стало вже мистця, що займався тематикою української мітології, то із смертю Крюкова не стало ентузіяста княжої й козацької епох української історії. Його образи з козацькою тематикою позбавлені банальности й позбавлені слізливого сентименталізму, яким грішать здебільша мистецькі твори з українською тематикою, обнижуючи їх мистецький рівень. А що Борис Крюків не обмежувався українською тематикою і завдяки своїй фантазії малював природу, людей, родинні, вуличні й балеві сцени — то наша втрата тим більша. Якби склався гурт його приятелів - звеличників і спільними силами видав монографію про Бориса Крукова з репродукціями бодай яких два-три десятки його образів і рисунків — то це був би не тільки тривкий пам'ятник для Бориса Крюкова, але й дар історії українського мистецтва.

ЗБЕРІГАЙМО НАШУ КУЛЬТУРУ

Прима-балерина Ніна Сулима

Все частіше приходять тривожні вістки з України про повільну, але вперто та підступно ведену денаціоналізацію нашої культури.

Близька до автора людина пише: „. . . Був в Суботові, оглядав руїни „гетьманської слави", зайшов до священика, попросив показати церкву. Священик (в цивільному одязі) радо показав місце, де був похований Хмельницький, повів на дзвіницю і навіть дозволив мені, немов маленькому хлопчикові раз ударити в знаменитий дзвін . . . Хотілось плакати, згадуючи минулу славу та красу України. Зрештою, знаєш, що сентимент є прикметою нашого роду... „Україна росте, розвиває свою культуру разом з російським братнім народом"... В Чернігові виробляють бандури, але знавці нарікають, ніби ті бандури мають в згукові щось загальне з балалайкою чи ґітарою. Бандура „русифікується", можливо за 10 - 20 років матимемо лишень українську назву цього, дорогого нашому серцю, інструмента".

Читач запитається — до чого оце все пишеться, яка користь повторювати все те, що кожному з нас відомо?"

Так — це правда — але, що робимо ми тут у вільному світі, щоб зберегти нашу культуру — пісню, бандуру, танок? Маємо на еміґрації декілька знаменитих бандуристів, віком вони не такі то вже і молоді, коли їх на стане, хто передасть поколінню це мистецтво? Музичний інститут в Ню Йорку все ще не має кляси гри на бандурі. В „Голосі Америки" не передаються українські думи, виконані на бандурі — та ж дума оповідає про славу чи розпач нашої минувшини, одна вона добре заграна та заспівана скоріше дійде до серця людини, ніж довге, а часом і нудне звідомлення.

Посилаймо дітей учитися музики до українських професорів, нехай вони вивчають музику Заходу, рівночасно вивчають і українську. Як що наші діти не загра ють в гімназіях, коледжах, на концертах Лисенка, Барвінського, Косенка, їх ніхто не заграє, а як і заграють то під назвою „рашен". Стараймося зацікавити молодь українською піснею, музикою, танками. Хто знає, співаючи та танцюючи разом, можливо вони оминуть великого нещастя — мішаних подруж, в яких переважно програють українці. Заки ще маємо знавців нашого мистецтва: музики (основне бандури), співу, слова та танку, поки вони ще в силі передати свої знання підростаючому поколінню — скористаймо з цього. Пам'ятаймо — нам потрібні учителі і на майбутнє — хто ж учитиме унуків? Звернімо увагу на танці. Поляки весь світ заставили танцювати польку, а ми хоч частину світу навчім танцювати чарівну, повну життя метелицю. Сьогоднішній світ її прийме! Не мусить до того бути український одяг — коли наші пані на балях танцюють „твіста" та „польку" в прегарних сукнях від самої „Марти", в цьому ж одягу не гірше вийде метелиця чи коломийка. Лишень потрібно навчитися танцювати та навчитися розуміти, що національний танок український не є гіршим від національного танку наших сусідів зі сходу, заходу чи півночі. Цьому потрібно було б повчитися в ірляндців або жидів. Можливості навчитися танків маємо. Є знаменита студія Роми Богачевської, яка зачаровувала нас всіх, направду, казковими виступами своїх учнів.

Маємо одну менш відому на терені Ню Йорку, фахову силу — Ніну Сулиму. Пані Сулима закінчила одну із найкращих академій клясичного балету в Ленінграді. Під час війни була пріма-балериною Київського та Одеського оперних театрів. Талантом, чаром та професійним знанням балету Ніна Сулима здобуває одне з перших місць солісток Віденської опери, стаючи згодом пріма - балериною „Ляндестеатру" в Зальцбурґу. За морем у Чіле, подружжя Сулимів организує балетну компанію, в якій пані Ніна була головним інструктором та рівночасно пріма-балериною Чілійського оперного театру. Балетна група панства Сулимів за успіхи в культурно-творчій праці дістає назву Національного Чілійського Балету з державними субсидіями. Чілійський Державний Балет з великими успіхами виступає в Перу та Арґентині. Переїхавши до Канади, Ніна Сулима дістається на становище балетмайстра „Ля Ґранд Балет Кенедіен". Приїхавши до Ню Йорку, пані Ніна виступає в Карнеґі Гол, у Вашинґтоні, на відкритті пам'ятника Шевченкові, на телевізії в Філядельфії. Всім відомі успіхи українських танцюристів на світовій виставці в Ню Йорку. Виступи в Стемфорді, в Гартвицькому коледжі викликали нечувану бурю оплесків нашим танцюристам та пані Сулимі. Про успіхи можна писати багато. Основне: Ніна Сулима перебуває в Ню Йорку, має декілька груп в яких вчить клясичні та українські танки. Вчаться не тільки українці, всі нації і раси. Кров холоне, коли бачиш молоденьку муриночку у віночку ґраціозно танцюючу козачка, а за нею підскакуючого китайчика. Не так давно Ніна Сулима розпочала науку українських танків при катедрі св. Володимира. Пані Ніна прикладає всіх зусиль, щоб якнайкраще навчити молодь, щоб оті свої знання, привезені ще з рідних земель не закопати, немов боязкий та ледячий слуга свій талант в землю, а передати їх, показати всьому світові!

Розумію, дехто скаже, що це хуторянщина, що Україна пережила танки, вишивки, пісні 75 років тому, колесо історії не вернеш назад! Але ж то була Україна, а це Америка. Чи кілометрова віддаль між Україною та Америкою не може бути переведена в національному розумінні на час 75 років. Коли б свого часу Україна не танцювала, коли б доктор Димуцький не співав із своїм хором, коли б не було Лисенка, кобзарів, вишивок, коломийок можливо не було б і потреби для оголошення 4-го Універсалу. Питання ясне — чого наші батьки, забравши нас, тоді ще дітей, покинули батьківщину — для рятування власного життя чи рівночасно і для збереження української культури, хоч і поза межами рідних земель? А ще — маючи двох синів до болю хочеться двох невісток хоч і не красунь, аби українок! Отож потрібно їх виховувати.

Віра Дорожинська

ДУМКИ І ВІДГУКИ

Краще полин, ніж жовч

Було це на початку 1932 року. Наш у Галичині найкращий театр, під режисурою справді найталановитішого тоді режисера, грав п'єсу Островського „Пурґу". Обсада роль, гра, динаміка, незвичайно вичута витримка павз, режисура — неперевершені. Написав я тоді до „Нового Часу" добре передуману рецензію на цю п'єсу. Наступного, по рецензії дня, сам режисер прийшов до редакції, аби сказати, що „Рецензія знаменита! Ми врешті побачили в ній акторів, а не рецензента. Критика европейського стилю."

При кінці 1943 р. написав я, знову у Львові, у „Львівських Вістях" вичерпний есей „Сіне іра", подавши лише деякі мої завваги на адресу того ж, іще раз скажу: великого нашого актора і режисера, тоді вже мого приятеля. Він, перечитавши цей есей, сказав, що „більшої нісенітниці він ще в житті не читав!"

Чи не в 1936 — а може в 1938 — році, італійський відомий критик і письменник Уґо Остті написав критику на венеційську Бієннале — всесвітню мистецьку виставку — і вельми критично висловився про одного з італійських малярів щодо виставлених там його образів. Непохвалений маляр чинно зневажив критика таки прилюдно на залі виставки. Уґо Остті — до нині відомий критик, теоретик мистецтва, а про ображеного маляра — ні чутки.

Словом: хвалиш, то ти великий, мудрий, а не хвалиш та ще й ганиш, то ти є нетямущий, дурниці пишеш. Так було, так є, так і буде.

З довголітнього — бо ж минуло вже 35 років! — досвіду знаю, що мистецькі виставки, в нас і в Европі, бувають усякого мистецького рівня, вартости, але ніколи на них не виставляють самих архитворів, ані саму халтуру. Бувають виставки рівного мистецького рівня, але ж бувають і такі, що два-три мистці домінують своїми творами над рештою виставлених праць, що стоять дещо нижче на щаблях своєї вартости. І тоді ці два-три мистці домінантної вартости надають усій виставці вищого рівня, вартости. І це не є принизливе для решти мистців, а навпаки.

Ну, а що я похвалив „трьох Михайлів", то чи ж я винен тому, що їх твори зворушують кожного, що мистецтво вичуває, шукає за ним, любить, а серед таких єсьм і я? Мало того — шкода, бо був там на тій виставці ще четвертий гідний великої уваги, але він Яків, а не Михайло!

В даній рецензії я не подав за приклад ніже одного мистця ренесансу. Але часто до них заглядаю, це так. Усі оновителі, мудрі мистці, і то модерні, — як Архипенко, Брак, Пікассо й багато інших, — шукали основи до свого оновлення у найстарішому мистецтві, до ренесансу включно. Сезан аж до Равенни зайшов! . . .

В нас, рецензенти - аматори, це такі скромні професіоналісти. Редакції державних народів можуть собі дозволити, та й мусять, на постійних критиків літератури, мистецтва, музики. І це є окремо плачені професіонали. Наші ж редакції, — крім, як не милюсь, „Свободи", що має своїх критиків до літератури, але й вони не втримуються з самої критики! — покищо, на такі посягнення не можуть собі дозволити й користаються доброю волею і охотою принагідних критиків.

Сильною меншевартістю заносить від „як це можливе, щоб у нас були такі недосяжні генії, а так мало відомі в світі". На це вже сказав наш великий Кобзар: „Хай німець скаже!", а тоді й ми підемо за німцем. Бо що ми самі? Та що ми є? — Але, потішмося, бо й італійська критика вельми стримано оцінювала письменницю свою Ґрацію Деледду, як несподівано дістала полична: письменниці признано нагороду Нобля.

Розумію добре, що рецензент повинен бути обережнішим і в своїх осудах не висувати на перше місце тещі, а щойно по ній — зятя. Це непробачливий промах!

На закінчення цієї короткої замітки, думаю, гадаю, міркую, що в писанні критики чи контракритики краще б уживати полину, а не жовчі. Полин — реконструує організм, освіжує його, а жовч, навпаки: стає отрутою для організму, вбиває його...

Але, цієї . . . рецепти лише дехто тримається, бо, — як каже один літературний критик, Антоніо Петруччі, — „критикою критики завжди пильно займаються ті літерати, що самі нездатні творити". Література - мистецтво сильно споріднені . . .

Михайло Островерха

мою влаштувалися на приватному мешканні і як господиня, здерши з нас грубі гроші, відмовилася продати нам трохи зелених яблук-падалок, якими її садок був засипаний. Скнари, скнари і є! — закінчила вона, зневажливо викрививши рожеві уста.

— Хто ще хоче слова? — наслідуючи голову зборів, запитав сусід пані Софійки.

— Дозвольте мені! — зголосився попелястий бльондин з рожевим обличчям середнього віку. — Але я хочу сказати „за".

— Тоді зачекайте! Покищо говоримо „проти"! — владно зупинив його самозваний голова. — Хто ще хоче висловитись „проти"?

Попелястий пан знизив плечима.

— Я! — озвалася господиня, підносячи руку.

— Прошу! — ґалянтно схилився в її бік „голова"

— Мій чоловік, працюючи в Німеччині, подер на роботі останні, ще з дому лахи. Не знаю, хто вже сказав про це нашій сусідці-німкені, але одного вечора вона з'явилася до нас з двома сильно приношеними чоловічими сорочками: „Це мого сина, мого бідного Ганса, — зідхнула вона. — Його убито на фронті три місяці тому. Сорочки вже йому не потрібні. А я їх продам за . . ." Не пам'ятаю вже, яку вона назвала ціну, але мені вона стала такою огидною, ща я постаралася якнайскорше її здихатися, разом з її сорочками, на яких, мені здавалося, ще не висохла кров її убитого сина. Чи ви уявляєте собі нашу, українську матір, яка принесла б продавати сорочки сина, що недавно перед тим згинув? Хіба б що з голоду вмирала, та й то . . . А цим бауерам нічого не бракувало, господиня була багата, двір повний худоби, свині у сажу. Ось вам і німецька сентиментальність! Серця у них нема! — І господиня аж почервоніла від обурення.

— Зате у них є розум. А ми зі своїм надмірно чутливим серцем . . . — озвався скептично худорлявий пан в окулярах.

— Хто ще хоче сказати щось „проти"? — не дав йому скінчити голова. — Ніхто? Тоді дозвольте мені висловитись „за".

Це було вже після приходу союзників. Ми жили у великому таборі в англійській зоні. З харчами було скрутно. Керпакетів тоді не видавали, а на самій кукурудзянці . . . ви ж розумієте? Ось і придумали ми походити по німецьких селах, щоб виміняти дещо з лахів на шматок сала. Було нас четверо: двоє молодих хлопців, один старший уже пан і я. Проходивши задурно цілий день, вирішили вертатись додому.

За цей час значно похолодало і почав сіяти дрібний сніжок. Замерзлі, голодні йшли ми обледенілим шляхом. Одяг на всіх був лихенький, а тут ще й вітер знявся, до кісток прошивав. Першим, як і треба було сподіватися, підбився наш старший, хворий на серце приятель. Двоє молодих пішли собі вперед, а я залишився з ним на шляху. Що було робити? Насилу дотяг його до найближчого села, знайшов шульца і упросив його примістити десь бідолаху на відпочинок, поки ми з табору пришлемо по нього УНРРівське авто.

І так я лишився сам-один. А сніг мете й мете, забиває дух, ноги в благеньких черевиках ковзаються, мороз міцнішає . . . Пройшов, мабуть, зо два кілометри і присів на пагорбку бо вже ноги не слухали. Проте, свідомість підказала, що сидіти не можна, бо замерзну. Пошкандибав далі, і раптом крізь заметіль блимнув мені вогник. Підійшов. Маленька станція вузькоколійної залізнички. Зайшов усерединну і з насолодою примістився на лавці під холодною піччю. І відразу задрімав. Аж чую, хтось мене шарпає за рукав. Розплющив очі: стоїть переді мною молодий німець і тримає на таці чарку „шнапсу" і шматок „кухена". Пояснює, що він — син залізничного сторожа, що у них сьогодні якийсь там „Ґебурстаґ", і з цієї нагоди він хоче мене почастувати. Все це прийшло дуже до речі, і я з подякою вихилив чарку і закусив кухеном. Я певний, що це несподіване частування зберегло мене від тяжкої застуди. І я вдячний німцеві, що не пожалував мені хліба-соли! — закінчив оповідач. — Хто хоче ще сказати щось „за"?

Слово взяла пані із срібними смужками в темному волоссі і з сумними очима.

— Це було в Харкові, страшної зими 1942 року, першої зими під німецькою окупацією. Мабуть, дехто з вас пам'ятає, яка це була страшна зима. Багато було таких, що її не пережили. Большевики, відступаючи, знищили все. Не було ні хліба, ні води, ні палива, ні електрики. По воду доводилося ходити за кілька кілометрів до річки, нести відра вгору, стрімким узвозом, під крижаним вітром. Одягтися не було в що, бо все, що було чогось варте, пішло в обмін за шматок хліба. Хто був сильніший, брав саночки і йшов міняти останнє шмаття на села, де можна було дістати бодай трохи картоплі. Але це було зв'язане з великим ризиком, бо фронт стояв всього за 25 кілометрів від Харкова, а по дорогах німці відбирали все. Мій чоловік також запрягся в позичені саночки, але за два дні на тих самих саночках його привезли добрі люди напівпритомного, в гарячці. І з того часу він уже не вставав з ліжка.

Ось настав день, коли з нашої кімнати винести було вже нічого. А на мене дивилися з німим благанням голодні очі моєї десятирічної доні. Дай, Боже, щоб ні одна мати не відчула ніколи того, що відчула я в той страшний день, коли мені нічого було дати голодній дитині!

Під німим доччиним поглядом, я вдесяте, а може вдвадцяте відсуваю шуфляду комоди і починаю порпатися в ній, наперед знаючи, що там нема нічого, що могло б мати хоч би найменшу вартість. Ось дорогі серцю фотографії, ось якісь нікому непотрібні кольорові стрічки, квіти зі старого капелюха і, нарешті, старе і латане простирало, яке я берегла . . . — оповідачка схлипнула і замовкла. — Так, — перемогла вона себе, — так, яке я берегла, щоб накрити ним чоловіка. Сумніву в тому, що він скоро помре, у мене та й у нього не було, хоч часом, розриваючи наші нерця, він шепотів: „Тільки б дожити до травички, до зеленої травички!"

Оповідачка замовкла. І всі мовчали. Гірке, як полин, оповідання звучало різким дисонансом в затишній, теплій кімнаті, прикрашеній живими квітами, з багатим столом, за яким зібралося чепурно вдягнене товариство.

— І ось, кажуть, що чудес не буває! — вже жвавіше продовжувала сумна пані. — Коли я, вже цілком безнадійно, обмацувала дно шухляди, під моїми пальцями визначилася якась тверда річ. Це був срібний карбованець, ще царський карбованець, який невідомо коли й як потрапив під газету на дно шухляди.

Засніжена вулиця дихнула на мене смертельним холодом і пусткою. Ніхто не відгортав снігу, у людей не було на це сили. На подвір'ї коло ґаражу, присівши біля авта, щось направляв молодий німецький солдат. Він хукав на замерзлі пальці, час від часу тер почервонілі під „пілоткою" вуха.

Намагаючись прибрати незалежного вигляду, що виглядало, мабуть, жалюгідно при моїй обдертій фігурі, підходжу до нього і, підкидаючи на долоні карбованця, пропоную обміняти його на буханець хліба. Солдат звівся на ноги, оглянув мене з ніг до голови і щосили закричав: „Равс!" Я мало не впала з переляку. Потім сунула карбованця в кишеню і пішла до воріт. Тяжка образа здушила мені горло, і я, вже не стримуючи ридання, вийшла на вулицю. Але не встигла зробити й десятка кроків, як сніг заскрипів під німецькими чобітьми, і мене наздогнав молодий солдат.

„Гунґріґ"? — спитав він і, не чекаючи відповіді, сунув мені під пахву буханець мерзлого хліба. Я розгубилася, простягнула срібного карбованця, але він відмовився взяти. Пояснив, що коли я підійшла до нього, з вікна дивився його суворий офіцер, який забороняє їм контактуватися з населенням. І тому він на мене крикнув. Спитав, де я живу, і побіг назад до ґаражу. А я що було сил у моїх опухлих ногах кинулася додому.

І з того часу той вояк узяв мою родину під свою опіку. Кожного полудня, з німецькою точністю, тихенько стукав у наші двері і передавав у доччині руки військовий казанок з пахучим солдатським супом і кілька кусків черствого — але якого ж смачного! — хліба.

На жаль, ця допомога прийшла запізно: чоловік помер, так і не діждавшись зеленої травички . . . Але мене і мою дитину врятував простий німецький солдат Густав Кавфман. — Голос оповідачки затремтів, і вона замовкла. — Коли ж мій чоловік помер, — додала по павзі, — і лежав на канапі, чекаючи на похорон, як звичайно прийшов Густав. Відразу зрозумівши, яке горе спіткало мою родину, він виструнчився на порозі і віддав моєму чоловікові військову пошану. Після того я його не бачила.

За столом запанувала мовчанка. Порушив її голос пані Софії. Але цим разом прозвучав він значно м'якше:

— І все таки усі ті „за" ніколи не оправдають Авшвіцу, Бухенвальду, розстрілів, шибениць і тортур, що їх приніс із собою нацизм. Це називається за деревами лісу не бачити!

— Гітлерівських злочинців судять тепер німецькі суди, судитиме історія. А добрі люди є в кожному народі, так, як в кожному народі можна зустрітися із звіром у людській подобі, — задумливо сказала старенька господиня мати.

— Амінь! — напівжартівливо ствердив професор.

КНЯЗЬ МАЗЕПА, ГЕТЬМАН УКРАЇНИ, В СУЧАСНИХ ЙОМУ ДЖЕРЕЛАХ

Український Дослідно-Інформаційний Інститут у Шикаго видав під назвою "Prince Mazepa, Hetman of Ukraine, in Contemporary English Publications, 1687-1709" нову працю про князя Мазепу, гетьмана України, в тогочасних англійських джерелах, 1687-1709, пера українського історика д-ра Теодора Мацькова, професора модерних мов та східньо-европейської історії на державному університеті в Акроні, Огайо.

д-р Теодор Мацьків

Ця праця „відкриває нам майже невідомий світ в англійських (у тому числі й американських) друкованих джерелах з історії України (та східньої Европи у загальному) у добі Мазепи (1687-1709). Предметом уваги автора — це тогочасні англійські часописи, журнали та мемуари. У своїй праці автор подає критичну аналізу тодішньої англійської преси та мемуарів" — пише на вступі відомий український історик і дослідник цієї доби, автор відомої праці „Гетьман Іван Мазепа та його доба" (1960), д-р Олександер Оглоблин, кол. професор історії Київського Університету.

У книжці знайде читач такі цікаві та майже невідомі подробиці, як, напр.: Вже на початку жовтня 1687 р. англійська преса звітувала, що „.... на чолі тих (Козацьких) Військ є вибраний (4 серпня 1687) Пан Мазеппа (Мазепа), людина широко відома зі своєї відваги та чесноти..." ("... in the mean time (was) placed at the Head of those (Cossack) Troops the Sieur Mzeppa (Mazepa), a Person of Great Reputation for his Valor and Conduct..."). Один з найстарших американських часописів "The Boston News - Letter" з 29 січня 1705 р. писав: „... славний Мазепа командує 19.000 (40.000) Козацького Війська..." ("... the Cossacks commanded by the famous Mazeppa, consisting of 19.000 (40.000) choice men..."). На згадку заслуговує факт, що вже в 1708 р. англійська преса писала про те, що Мазепа одержав титул князя (принца) „св. Римської Імперії" (1 вересня 1707), хоч титул за життя гетьмана не був офіціяльно проголошений.

Слід згадати, що автор помістив 16 тогочасних ілюстрацій та 5 карт. Ці ілюстрації, а особливо тогочасні карти чужих авторів, заслуговують на окрему увагу, бо для англомовного читача, це наглядний доказ на те, що вже в сімнадцятому столітті англійці докладно відрізнювали Україну від Росії, яку зазначувано як Московію, наприклад, мапа Росії або Московії з 1693 р. англійського картографа П. Гордона. Ця праця є ще й тим цінна, що автор, досліджуючи досі невідомі англійські джерела, написав її по англійськи та опираючись на них, вводить англомовного читача у невідомий для нього світ, де він на основі таки англійських джерел 17-го та 18-го століття, може наглядно переконатися, що англійці вже тоді не тільки знали про різницю поміж Україною та Москвою, але були назагал доволі добре поінформовані про змагання тодішніх українців відділитися від Москви і створити свою незалежну державу.

Це відзначив проф. д-р Джордж В. Кнеппер, декан університету в Акроні, який у своїх вступних замітках між іншим пише: „книжка проф. Мацькова кидає світло на ту частину східньо-европейської історії, про яку мало пишеться в англійських працях. Ця книжка наглядно виказує, що політика гетьмана Мазепи була доволі відома, як це видно зі звітів в англійських тогочасних джерелах... Д-р Мацьків описує не тільки тодішнє загальне положення у східній Европі, а на Україні зокрема, але дає коротку біографію Мазепи, яка дозволяє краще зрозуміти мотиви гетьмана для союзу зі шведським королем".

Проф. Мацьків почав працювати над своєю працею вже 1959 р., коли то він одержав стипендію у Єйльському університеті, відвідуючи кількома наворотами Британський Музей та університетську бібліотеку в Оксфорді. Не від речі буде згадати, що проф. Мацьків (ур. 1918), закінчив Академічну гімназію (1938) у Львові, а свої студії з історії та славістики закінчив на університеті у Франкфурті, де в 1950 р. одержав ступінь д-ра філософії. Д-р Мацьків був іменований звичайним професором та головою департаменту історії в Лейн коледж (1957). Заки прийшов до університету в Акроні, він учив як гість в колегії, Швіц, Швайцарія, та Сетон Голл Університеті, Альбертус Магнус Колледж та стейтовому університеті в Род Айленд. Він є дійсним членом НТШ, звичайним членом УВАН-у, Українського Історичного та Українського Геральдичного Товариства, як також інших американських професійних організацій.

Проф. Мацьків є співредактором журналу „Український Історик", автором багатьох публікацій з історії України так в українських як у чужинецьких журналах. У 1963 р. була опублікована його праця про Мазепу в німецькій мові. У 1960 р. він репрезентував НТШ у Стокгольмі на 11-му, а в 1965 р. Акронський університет вислав його на 12-тий Міжнародний Конгрес Історичних Наук у Відні. Докладніша його біографія є поміщена в "Who's Who in the Midwest", 1966. Він зорганізував та вчить вже четвертий рік історію України в рямцях вечірніх курсів на Акронському університеті. Він є членом. УНСоюзу, Відділ ч. 295.

Українець — один з основоположників румунської музично-вокальної культури

Цього року припадає 120-ліття з дня народження видатного румунського музиколога, дириґента, композитора, збирача народних пісень, професора Консерваторії в Яссах Гавриїла Музическу. Насправді ж той прославлений дириґент і небуденний композитор, якого в Румунії вшановують як одного з основоположників румунської національної музично вокальної культури (див. „Культуру і Життя" з 8 березня) — це українець Гаврило Вакулович Музиченко, напевно нащадок запоріжців, народжений 20 березня 1847 р. в Ізмаїлі. Згадана Київська газета стверджує, що „він з дитинства добре володів українською, російською й молдавською мовами". Навчався спочатку в семінарії м. Хуш, потім в Ясській Консерваторії, короткий період у Петербурзі, в славній Придворній Капелі (2 роки), де в той час більшість співаків були привезені з України, чудові природні голоси-таланти. Багатоголосся української народної пісні Гаврило Музиченко згодом переніс на румунські народні пісні, споконвіку одноголосі, чому й мав неприємності від румунського керівництва, бояр та ін., як дириґент катедрального хору у Яссах.

„Серед доробку Г. Музическу особливо відзначається „Дванадцять національних мелодій", записані і оброблені ним для мішаного хору з фортепіяно, а також „Схід сонця", „Пристрасне бажання", „Гайдук", написана у формі діялога гайдука (соліст — бас) з народом (мішаний чотироголосий хор) та багато інших".

Цитована „Культура і життя" стверджує, що шляхом того талановитого діяча „пішли пізніше видатні композитори Румунії — великі майстри хорової справи Д. Кіріяк, Г. Дима, І. Мурешану..."

Знаючи про безоглядне переслідування української культури і мови Румунією свого часу на Буковині, можемо припустити, що до війни про українське походження, та й не лише походження, Музиченка - Музическо напевно не було згадок у румунській музичній літературі. Тепер Кишинівська державна Консерваторія носить ім'я Гавриїла Музическу...

Софія Наумович

ЛАВРЕАТИ З-ПЕРЕД 20-ТИ РОКІВ

(О. Звичайна та М. Млаковий: „Ворог народу", повість у двох томах, — 1. „Проти течії", 2. „Плянета рабів", Українська Видавнича С-ка Лондон 1966 р. з передмовою проф. Володимира Шаяна та обкладинками Михайла Дмитренка, по 470 стор. у кожному томі. Нагороджена першою премією (з-поміж 53 праць) на Великому Конкурсі українських Політв'язнів у Мюнхені 1948 р).

„Почніть читати і... Ви не покинете цієї повісті недочитаною!" — так запрошує читача Видавництво невеличкою довідкою на обгортці обидвох книжок, рівночасно з'ясовуючи, що це автобіографічна повість одного з нечисленних свідків московського рабовласництва на Колимі.

Піднявши визов і прочитавши, — таки й справді не відриваючись від книжки! — читач не тільки признає заслугу видавництву, але й жалітиме, що рівночасно ця повість не появилася в перекладах на чужі мови. Бо крім незвичайної документарної вартости для інформації чужоземних читачів, — вона має ще й літературні прикмети, що вельми розширює її діяння на читача. Вона, передусім, дуже цікава, не мучить і не нудить, а навпаки захоплює, як рафіновані кримінальні романи: так і хочеться знати, чи герой справився зі своїм задумом і чи врешті видобувся з Колими... По-друге: її композиція на зразок модерного фільмового сценарія, годиться для інсценізації, фільму, телевізії, радіо-передачі, бо так у ній усе згущено, зібгано до найосновнішого з тією великою ощадністю слів і щедрістю подій, що ціхують добрі романи, й відрізняють їх з-поміж наших розтяглих, багатослівних і бідних на дію „повістей". Саме тому ця книжка підходить для перекладу, бо має всі дані зацікавити й чужого читача. І по-третє: вона появилася дуже вчасно, в той саме час, коли вже трохи затираються в нашій пам'яті страхіття московської тюрми народів, коли середнє покоління їх уже не пам'ятає, а наймолодше й поняття не має, що щось таке могло взагалі існувати! І по-четверте, — вона стане цим „мементо-морі" для тих, які наївно, або злочинно, вірять, що з москалями можна „договоритися", чи досягнути чогонебудь аргументом, законом, конституцією!... І які нехтують єдиним успішним аргументом боротьби в кожній формі, повсякчасно й у кожній ситуації.

Ця повість має теж неперевершене значення і для наших, і чужинецьких, учених, яким недоступні безпосередні досліди в СССР. Так соціолог, як правник, як, найбільше, — психолог, знайдуть у ній цікаві підтвердження, або ж заперечення, для їніх праць, чи теорій. Зокрема, — як це підкреслив у своїй передмові п. н.: „Подолавши в собі бажання смерти" проф. В. Шаян, — „вона неоцінений причинок до розсліду явища страху, цієї праоснови екзистенціялізму", — модерної філософії, що виникла на наших очах у всьому світі, а кориниться вона, — поза всяким сумнівом, — у тиранії, у перевазі матерії над духом, у занепаді віри в ідеали, в тому й у найвищий ідеал — у Бога.

Для наших політиків ця книжка може стати „каменем претикновення", зокрема ж у запереченні теорії, що можна чогось домагатися від „уряду УССР" на основі конституції. Отак бо героїня повісти відважно домагалася застосування „закону" в дрібненькій справі: насильного привласнення її скромного мешкання. Та ось, хоч „право" було за нею, а її аргументи логічні й незаперечні, — то справу в „народному суді" виграв той, хто безправно вселився в її хату, бо це був працівник НКВД! Це напевно здивує чужинця, який у своїй державі впевнений, що поліцая сильніше покарають за порушення чужої власности, бо ж він сам стоїть на сторожі права...

Як це не дивно, а в такій наскрізь реалістичній повісті знайшлося місце й на містичні моменти (справдження сну) й на сильне прив'язання до віри батьків, що й спасло героя та дозволило йому виконати обітницю: розказати світові про золото Колими.

Правильно поставлене теж питання українських комуністів. Ось зустріч героя з ними: „Один із найактивніших борців проти Самостійної Української Народної Республіки! Це ж саме він — оцей ось Юрко Коцюбинський, син нашого відомого письменника Михайла Коцюбинського, — в найкритичніший момент, коли большевицька Москва рушила війною проти щойно відновленої Української Держави", — діяв як комуніст, згідно з наказом Москви: разом з іншими комуністами українського походження — М. Скрипником, Затонським, Г. Шахраєм, Терлецьким, створив у Харкові 12-13 грудня 1917 р. московську маріонетку — перший совуряд України." При кінці того розділу автори подають таку примітку: „Обидва — Коцюбинський і Левицький в роках 1937-8 дістали, нарешті, від червоної Москви заслужені нагороди — кулі в потилиці."

Питання української мови, — таке гостре тепер в Україні, — навіть за НЕП-у було „неосяжною мрією" для підсовєтських українців, бо українських учителів не допускали до українських дітей: „Оповідали, що в коридорах Наркомосвіти від ранку й до самого вечора стояли цілі натовпи звільнених педагогів, що з'їхалися сюди з усієї України..." — а на їх місце прибули москалі.

Дуже виразно теж показано методи винищення українського селянства при допомозі цькування одних проти одних, — незаможних на середняків, а цих і тих на „куркулів": „Нічого не мати" — зробилося новою, своєрідною „доблестю", „щось мати" — зробилося ганьбою, безчестям. Ті, що не мали нічого, при повній підтримці влади, винищували безкарно своїх же односельчан лише за те, що вони щось мали і те „щось" можна було безкарно собі забрати і... злодієм не називатися."

Риси московського характеру — жорстокість і аморальність, — змалювали автори в діях москалів, що вийшло набагато плястичніше від розповіді. І на жаль, теж від'ємні, хоч діяметрально протилежні, прикмети українців: лагідність, безвольність і покірність. Одначе герой повісти, — це волева, нетипова людина, яка величкою напругою волі перемагає й страх і нужду й голод, вміло послуговуючися своїми знаннями й інтеліґенцією, але теж і підтримуючись у „межевій ситуації" молитвою та кріпкою вірою в свою перемогу. І саме це так дуже відрізняє повість Звичайної й Млакового від тисячів екзистенціяльних романів, у яких теж відбуваються (не раз і видумані) страхіття й нелюдські терпіння (наприклад жидів у німецьких концтаборах, але в яких майже не видно різниці поміж катами й їхніми жертвами! „Нетиповий" герой — це нове в літературі (не тільки в нашій!) але, яке ж правдиве. Адже герої не можуть бути ні масовими, ні пересічними, — як це намагалися довести ті, що любувалися в „звичайній" людині, в її дрібненьких, злободенних турботах і таких же „ідеалах". Сучасного читача не цікавлять „побутові проблеми" — може й тому, що їх легко розв'язати, розуміється на Заході, бо в СССР — як це показали теж наші автори, — купівля нафти може спричинити смерть дитини! Герої наших авторів, — це одна українська родина: Наталка й Михайло Грині, її мати і їхній синок Славко. Усі вони вийняткові, „нетипові" й усі перемагають у житті, щоправда дорогою ціною: знівеченого щастя, розлука, а навіть життя. (Славко)... Бо ж боротьба нерівна з жорстоким і могутнім ворогом та ще й у неволі. Тому й не може бути особистого щастя, тихого „гніздечка", добробуту... Це можна дістати в ворога тільки ціною зради, на яку наші герої не пішли. Але в книжці все ж таки перемагає ідея - обітниця: вижити, вирватися на волю, щоб розказати світові про рабів на Колимі... Інша справа, чи „світ" вартий такої жертви, чи її належно розцінить, чи бодай зрозуміє? Та ідеалісти не питають про зрозуміння, про оцінку, та й поготів про нагороду! Вони діють за якимсь внутрішнім наказом для добра справи, — усвідомленої, чи підсвідомо вичутої, — але єдино-спасенної для їхнього роду й народу.

Повість має й свої недоліки: повторювання деяких фраз, а то й цілих уступів чи сцен (яких персонажі не знають, але читач уже раз читав!), непотрібні наголоси на таких словах як „як" і „що" (адже їх інакше наголосити не можна!), хоч мова твору назагал поправна. Також обгортки мистця Дмитренка надто реалістичні. Було б приємніше побачити, — замість москаля з наганом, нецікавого з малярського боку, — якусь проєкцію отої мрії - ідеї, до якої змагав герой. Та ці, зрештою, мінімальні прогріхи не мають значення для читача, який буде весь у полоні книжки Звичайної й Млакового, хто, мимо змальованих страхіть, зуміли надхнути нас благословенним оптимізмом!

Ця книжка — поле попису для молодих українців у перекладах на різні західні мови, а для вчителів шкіл українознавства, — вдячна тема для виясненния різних проблем нашої найновішої історії.

Після виставки Миколи Кричевського

Вашингтон. — Джорджтавнський столичний університет вшанував мистця українського роду, акварeліста Миколу Кричевського, українського парижанина в найкращому розумінні цього означення, виставкою його олій та акварелів (відбулася в Ґалерії мистецтва і науки і тривала від 26 березня до 1-го квітня). На цій ретроспективній виставці багато американських і нечисленні українські відвідувачі змогли познайомитися з творами видатного мистця пензля за роки від 1926 до 1961, себто до смерти Миколи Кричевського. Якщо говорити про напрям, то М. Кричевський був нео-імпресіоністом; про тематику — він був співцем лагідних, приємних сторін життя, знаходив у містах чар і красу, і його можна справедливо назвати поетом Парижу та Венеції. Часто відвідуючи ЗДА, мистець залишив немало акварель і з Ню Йорку, Сан-Франсіска, Вашингтону... Залишив по собі подивугідно велику спадщину: 7.000 образів, що їх можна знайти тепер у великих ґалеріях Европи, Америки, Канади і в приватних збірках. Частину тих скарбів зберегла сестра Покійного мистця, п-і Марія Кричевська - Кобі, яка живе поблизу Вашингтону і яка й випозичила їх для виставки.

Легше, здається, назвати великі міста кількох країн, де Микола Кричевський не виставлявся, аніж перерахувати ті, де були виставки його творів, починаючи від Львова і кінчаючи цією, Вашингтонською, при чому, він був не лише „гостем", але й „своїм" і в „Сальоні Незалежних", і в „Ґалері де ля Сіте" в Парижі... Пресові відгуки на його виставки забрали б напевне товстий том, коли б зібрати докупи. Декотрі з них зацитовані у дбайливо виданій англійською мовою програмці для Вашингтонської виставки. Там бачимо ще з 1932 р. відгук відомого французького критика Максиміліяна Готьє в „Ар Віван", вияв захоплення красвидами М. Кричевського, і Варнета Гонлана з „Пікчер оф ексгібітс" у Ню Йорку з 1955 р., який пише про красу творів „українського мистця, який давно вже відомий у Парижі своїми красвидами Сени" та зазначає, що „для деяких мистців Венеція — це небезпечна тема, але не для Кричевського"...; знаходимо в тому каталозі і останні відгуки критики, ще за життя мистця, як ось Пірла Мек-Карті в „Глоб енд Мейл" у Торонті в 1961 р.: „Микола Кричевський показує свої акварелі з Парижу й Венеції, далекі від скомплікованости, але виконані першоклясно"...

Без сумніву, це була виставка одного з найбільших акварелістів нашого часу, змістом і манерою — французького акварeліста українського роду.

(п).

МИСЛИВСЬКІ ОПОВІДАННЯ РОМАНА КУПЧИНСЬКОГО

Роман Купчинський: Мисливські Оповідання. Накладом В-ва „Новий Шлях" Вінніпег — Торонто. Ст. 208. Оргортка Е. Козака.

Нова книжка відомого письменника, поета і композитора стрілецьких пісень Романа Купчинського це визначна поява в нашій еміґраційній літературі. Вона належить до мисливської пригодницької літератури, якої в нас дуже мало. Автор добрий знавець українського мисливського побуту, кмітливий спостерігач і дотепний доповідач. В книжці поміщено дев'ять оповідань: „На степах", „Чигун" „Цап", „Як з книжки", „В бабине літо", „Восьмеро на одного", „Токи", „Завіяні" і „Княжі лови". Книжку доповнює коротке „Кінцеве слово" колишнього голови мисливського товариства „Тур" у Львові, радника Теодора Рожанківського.

Мисливство в оповіданнях Купчинського це не важка праця у боротьбі за існування, а спорт і приємність, тому й романтичні мисливські пригоди, описані автором у його оповіданнях, мають в собі чар дозвілля, безтурботну легкість і глибокий сентимент до української природи і людей. Кожне оповідання насичене притаманним авторові гумором і погідною гуманною життєвою філософією. Прозорий і легкий стиль та добра мова роблять цю книжку приємною лектурою для кожного читача.

Вистава книжки в Ню Йорку

В зв'язку з вшануванням ювілею Івана Франка в Ню Йорку, що відбудеться 14-го травня 1967 р. в залі Карнеґі Голл, вирішено влаштувати метрополітальну виставку книжки, преси і картин українських мистців у великій залі Народного Дому. На засіданні Метрополітального Ювілейного Комітету Святкування Роковин Івана Франка дня 28-го лютого ц. р. було присутніх і заступлених понад тридцять видавництв і вісім книгарень. Після вичерпної дискусії, до управи виставкової комісії ввійшли: дир. Я. Пастушенко — голова, д-р О. Соколишин — заступник, О. Соневицька — секретар, проф. Ю. Спільниченко — касир, інж. Р. Кобринський — орг. референт Наталя Чапленко, дир. П. Постолюк, І. Замша, як члени. Виставка буде тривати від 2 до 15-го травня включно, відкрита щоденно від 5 до 9 год. веч., а в суботи і в неділі від 1 до 9 год. веч.

Українська праця про Сибір

Як розповідали працівники - українці Конґресової Бібліотеки у Вашинґтоні, не раз і не два вже сенатори і конґресмени, законодавці нашої країни, зверталися з проханням дати їм ті, чи інші відомості з книжки молодого науковця Михайла Данкевича „Майбутні можливості Сибіру". Вона вийшла ще в 1965 р., у Західній Німеччині, накладом Американських друзів АБН, англійською мовою. Тепер, з огляду на зацікавлення цим твором та на актуальність (події в комуністичному Китаї) Михайло Данкевич, студіюючи й далі у Вашинґтоні, пише на „сибірську" тему докторську працю.

Книжка має 71 стор., ілюстрована 10-ма картами та портретом першого президента Незалежної Сибірської Республіки проф. Григорія Потаніна. У восьми розділах автор стисло і конкретно розповідає про історію, географію, природні багатства і народи Сибіру. Майже три сторінки дрібного друку займають джерела до цієї піонерської праці коли говорити про українських авторів. Не тільки непоінформований закордонний читач, але й українець з цікавістю довідається, що в Сибіру у 1910 р. жили понад два мільйони людей різних народів і племен (140 назв!), та що і в наші часи далеко не всіх їх зуміла „проковтнути" Москва в культурно - мовному і навіть релігійному розумінні. Найбільшим сибірським народом є бурято - монголи, їх понад 1 мільйон осіб. У Сибіру живе багато українців, росіян, поляків, козаків з над Дону і з Кубанщини та ін. Завойований різними царськими Єрмаками Сибір — міцно тримає „інтернаціональна" Москва, адже там невичерпні природні багатства і можливості, і місце для заслань; через Сибір лежить шлях до Китаю; там Кузнецький басейн — московська кузня зброї; невичерпні лісові багатства і т. д. Сибір — це майбутнє російсько - совєтської імперії, яка взагалі, як імперія, не може існувати без Сибіру...

М. Данкевич цитує на стор. 49 заяву Діна Ачесона з 1950 р. про те, що діється в Азії: „Що діється в Китаї, так це те, що Совєтський Союз відколює північні провінції Китаю і приєднує їх до Сов. Союзу. Цей процес закінчився у Внутрішній Монголії. Він майже закінчився в Манджурії, і я певний, що совєтські аґенти посилають у Москву дуже радісні повідомлення з Внутрішньої Монголії та з провінції Сінк'янг"... Але тепер ми є свідками, що Пекін сказав братерській імперіялістичній Москві: ні. Як далі підуть події, що стосуються безпосередньо українців на Зеленому Клині та в Казахстані, всього Сибіру, з його багатьма народами?... Тому теж і майбутня авторова ще ґрунтовніша праця про Сибір матиме свою вагу і значення.

(Л. П.)

„ЗА ВОЛЮ" НОВА ПУБЛІКАЦІЯ УСС

З кіл Братства Українських Січових Стрільців повідомляють, що вже з початком травня ц. р. появиться в розпродажу монументальна книга „За волю", розкішно видана, з багатьма ніде недрукованими ілюстраціями. Книжка матиме понад 700 сторінок друку. Видаючи цю книгу остання сотня Українського Січового Стрілецтва сподіється, що Українське Громадянство набуватиме масово це видання, щоб передати його — в дарунку й заповіті молодим поколінням краю й еміґрації. Багато з-поміж бібліотекарів-українців заявили свою готовість подбати про те, щоб книжка знайшлася на полицях університетських бібліотек ЗДА і Канади.

„НА ГРАНІ ДВОХ ЕПОХ" — МАРІЇ ЛІВИЦЬКОЇ

Ню Йорк. — Як довідуємось, у друку знаходиться книжка пані Марії Лівицької, вдови по покійному президентові Андрієві Лівицькому, п. н. „На грані двох епох". Це спомини видатної української діячки, які охоплюють період з-перед революції 1917-го року й початки української національної революції. Авторка подає в них багато незнаних до цього часу фактів із українського руху в початках цього сторіччя. Книжка „На грані двох епох" появиться небавом у продажі.

НОВІ КНИЖКИ

ПОЕЗІЯ

Іван Франко. КОВАЛЬ БАССІМ. Арабська казка. Для старших і молоді. Українська книгарня „Говерля". Ню Йорк, 1966. Форм. 178 x 125 мм. Стор. 120. (офсетовий передрук із неназваного видання).

Володимир. ГИМНИ ЗЕМЛІ. Третє видання. (В-во) Орден. Лондон, 1967. Формат: 183 x 123 мм. Стор. 32.

ПРОЗА

Олена Звичайна та Михайло Млаковий. ВОРОГ НАРОДУ. Повість у двох томах. Українська Видавнича Спілка, Лондон, 1966. Том перший — ПРОТИ ТЕЧІЇ. Форм. 188 x 125 мм. Стор. 468. Том другий — ПЛЯНЕТА РАБІВ. Форм. 188 x 125 мм. Стор. 470. (Мовна редакція О. Звичайна. Обкладинка роботи мистця Михайла Дмитренка).

МОВОЗНАВСТВО

Yar Slavutych. THE RUSSIAN DEFORMATION OF UKRAINIAN SURNAMES. Offprint from PROCEEDINGS OF THE EIGHTH INTERNATIONAL CONGRESS OF ONOMASTIC SCIENCES. Mouton & Co. The Hague - Paris, 1966. Size: 260 x 185 mm. Pp. 488-491.

Wolodymyr T. Zula. UKRAINIAN ONOMASTICS I. Reprinted from NAMES, volume 14. Number 2. June 1966. Size: 235 x 154 mm. Pp. 109-120.

ІСТОРІЯ

PRINCE MAZEPA, HETMAN OF UKRAINE IN CONTEMPORARY ENGLISH PUBLICATIONS, 1687-1709. By Theodore Mackiw. The University of Akron. Ukrainian Research and Information Institute, Inc. Chicago 1967. Size: 235 x 162 mm. Pp. 126.

Панас Феденко. МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ В НАУЦІ Й ПОЛІТИЦІ. Накладом Української Вільної Громади в Америці. Ню Йорк - Дітройт, 1967. Форм. 215 x 135 мм. Стор. 16. (Відбитка із журналу „Вільна Україна", чого у виданні не зазначено).

НАЦІОЗНАВСТВО

Володимир Старосольський. ТЕОРІЯ НАЦІЇ. 2-ге видання. Видавництво Чарторійських. Ню Йорк, 1966. Форм.: 180 x 143. Стор. 144. (Офсетовий передрук із 1-го видання, накладом Українського Соціологічного Інституту, Відень, 1922.

Юрій Пундик. УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ. Націоналістичне Видавництво в Европі. Париж, 1966. Форм.: 135 x 95 мм. Стор. 96. (Друге видання).

ПОЛІТИКА

Михайло Сосновський. УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ 1945 - 1965. Проблеми і перспективи української зовнішньої політики. Наукове Товариство ім. Шевченка. Бібліотека Українознавства Том 22. Видавництво Дослідного Інституту Студіюм. Торонто — Оттава, 1966. Формат: 215 x 140 мм. Стор. 272.

Симон Петлюра. МОСКОВСЬКА ВОША. Оповідання дядька Семена про те, як московські воші їдять Україну та що з ними треба робити. Бібліотека ім. С. Петлюри і Націоналістичне Видавництво в Европі. Париж, 1966. Формат: 175 x 115 мм. Стор. 100 + 4 нп.

СПОГАДИ

Тетяна Шевчук. НА ПРОЩУ ДО КИЄВА. (Спомини з подорожі на Україну). (Торонто), 1967. Формат: 202 x 133 мм. тор. 103 + 1нп.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

СКОРБНА МАТИ. 2-ге видання. „Говерля" Ню Йорк, 1966. Формат: 180 x 122 мм. Стор. 60 V 4 нп. (Офсетовий передрук з неназваного видання).

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Володимир Гнатюк. ЯК ПОВСТАВАВ СВІТ. Народні легенди з історії природи й людського побуту. Друге видання. Українське видавництво „Говерля". Ню Йорк, 1966. Фрм.: 178 x 124 мм. Стор. VIII + 119 + 1 нп. (Офсетовий передрук із першого видання, Львів, 1926 в накладі Михайла Таранька).

Микола Погідний. МАРІЙКА ЛЕВІДКА - ЛІСОВА КВІТКА. Малюнки Бориса Крюкова. Видавництво Юліяна Середяка. (Буенос Айрес, 1966). Форм.: 240 x 160 мм. Стор. 32.

ЗБІРНИКИ

АЛЬМАНАХ ОбВУ. 1949-1964. (Видавець: Об'єднання бувших Вояків Українців у Вел. Британії.) Лондон, (1966). Формат: 248 x 185 мм. Стор. 152. (Обкладинка роботи Роберта Лісовського).

ВСЯ ВЕЛИКОДНЯ ПИСАНКА НА ДОПОМОГОВІ ЦІЛІ ЗУАДКОМІТЕТУ

ПОЖЕРТВИ ВИСИЛАТИ БЕЗПОСЕРЕДНЬО ДО ЗУАДК У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ: UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, 5020 OLD YORK RD., PHILADELPHIA 41, Pa.

Аллентавн, Па.

РОКОВИНИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Відзначення 50-річчя Української Національної Революції, яке відбулося заходами Окружного Відділу УККА Лігай Веллі 5-го березня, відрізнялось від багатьох інших імпрез, які відбувалися в цій місцевості.

Численна публіка наповняє простору залю Коледжу. У передових місцях засідає почесна президія свята, яка складається з українського духовенства обох віроісповідань. Визначні особистості американського суспільно-політичного світу з'являються на залі. Дівчата в народних одягах відпроваджують їх на почесні місця.

Тут посадник міста Аллентавну з дружиною Рей Б. Брейсі, стейтові репрезентанти Пенсилвенії — адв. В. Рибак з Бетлегему та Рассел Ковалишин з Нортгемптону і заступник голови головного прокуратора Нортгемптонської округи адв. Ч. Спаціяні, представники американської преси: „Кол Кронікел" та „Глоб Таймс" і численні інші визначні гості.

Відкривається куртина. На задній стіні сцени видніє великий Тризуб, а нижче дата — 1917-1967.

Починається концертова частина.

Український Чоловічий Хор з Лігай Веллі під дир. В. Двораківського, співає американський і український гимни. Акомпаніює д-р С. Блащак. Отець монсіньйор С. Тиханський проводить молитву. Вступне слово голови ОВ УККА п. П. Міляновського. Говорить коротко й речево про епопею наших змагань, а після привітання гостей, ведення концертової програми передає голові святочного комітету проф. А. Кіпі, який вміло виконує ролю конферанс'є.

Він представляючи амер. гостей, просить до слова посадника міста Аллентавну Рея Б. Брейсі, який сказав кілька привітальних слів з нагоди наших святкувань.

Чоловічий Хор виконує: „Встає хмара" — Стеценка, „Сонце заходить" — Роздольського. Сольо виконує В. Боднарчук.

Святочну промову в українській мові виголошує д-р проф. П. Стерчо.

Слідує скрипкове сольо молодого надійного скрипаля Р. Венке. Йому акомпаніює визначний український пяніст і композитор проф. В. Кіпа. Гарно виконує: „Романс" — Степового і „Рондо - Капріччіозо" — Сен-Санса.

В другій частині концертової програми майстер церемонії проф. А. Кіпа представляє англомовного доповідача адв. В. Рибака, який відроджує в уяві історію і культурні надбання українського народу та його невгамовану силу до власної державности, суверенности.

Ще кількома палкими словами вітає громаду адв. Ч. Спаціяні в заступництві головного прокуратора з Нортгемптону та висловлює надію, що волелюбний нарід український стане вільним.

З'являється на сцені молода артистка Валентина Жила - Наливайко. Вона співає чотири пісні: „Плавай, плавай лебедоньку", слова Шевченка муз. — Стеценка, „За думою дума", слова Шевченка муз. Степового „Нема вже ні дому", слова В. Лесича, муз. Кіпи і „Салют Україні", слова Кізка, муз. Кіпи. Довго публіка нагороджує її і акомпаніямента В. Кіпу вдячними оплесками. Дівчата подають квіти. На виклик виконує: „Чом, чом не прийшов" — українську народну пісню в обробці Кос-Анатольського.

П-ні О. Цегельська з чуттям деклямує „У Великі Роковини" — І. Франка. Оплески ... і квіти.

Відомий пяніст і композитор проф. В. Кіпа майстерно виконує дуологію „Жалоба-Скерціно" власної композиції та „Ракочі" — „марш-Ліста.

Здається, що це не піяно, а душа мистця говорить. Під довготривалі оплески у двоpазовому навертанні, мистець ще виконав: „Ля компанела" — Паганіні — Ліста і „Польонез мілітер" — Шопена.

Відомий із своїх виступів Український Чоловічий Хор Лігай Веллі в другій частині концерту співав: „Закувала та сива зазуля" — Ніщинського, соліст В. Фартух, „Прометей" — Стеценка, „Косар" — Людкевича і закінчив концертову програму бадьорим „Засяло сонце золоте" — Недільського.

А на другий день в американській пресі: „Кол Кронікел" — Аллентавн, „Глоб Таймс" — Бетлегем і „Істон Експрес" появилися обширні коментарі і фотознімки про наші святкування, підкреслюючи стихійне прагнення і боротьбу українського народу до власного самостійного і незалежного життя.

І. Стасів.

● 56 чехів, які прибули автобусом з Праги до Відня на тамошні спортові ігрища, зголосилися до віденських властей з просьбою дати їм політичний азиль. Те саме зробили два поляки і дев'ять мадярів. Австрійські власті привикли вже до того, що раз-у-раз якісь туристи із комуністичних країн — „вибирають свободу", але той випадок масової „дизерції" чехів — трапився вперше.

ЕКЗЕКУТИВА УККА ВІДБУЛА НАРАДИ...

(Закінчення зі стор 1-ої)

сії Підготовного Комітету ПАУК для СКВУ п. Йосип Лисогір, віддаючи окрему увагу останнім нарадам Підготовного Комітету в Вінніпеґу та практичній підготові до Конґресу. Звітодавець уважає, що після багатьох труднощів і ускладнень, часто зайвих, остаточно промощено шлях для того, щоб Конґрес відбувся, як заплановано, в листопаді цього року й Організаційна Комісія в рямках її компетенцій вже почала практичну підготову на місці, замовляючи готель і залю на маніфестацію, друкуючи для дальшої розсилки узгіднені вже програмові матеріяли і подібне. Практична підготова до Конґресу вестиметься вже повною силою після чергових нарад Підготовного Комітету, що мають відбутися в Торонті в першому тижні травня ц. р. Звіт п. Лисогора доповняли інші члени Комісії: д-р Матвій Стахів, ред. Ігнат Білинський та ред. А. Драган. Екзекутива прийняла звіт до відома з подякою для Організаційної Комісії за її поставу і намагання перемогти всі труднощі для відбуття запляннованого Конгресу.

Справа Консолідації

Й. Лисогір звітував також за очолювану ним Консолідаційну Комісію, яка намагається компромісово полагодити суперечності, що виникли на останньому Конґресі УККА та після нього. Він детально говорив про дотеперішній перебіг спільних нарад і розмов та узгіднень і суперечностей. Члени Екзекутиви пропонували, щоб опублікувати звіт із перебігу дотеперішніх заходів. Звітодавець поінформував, що цього тижня очікує відповіді від Комітету Громадської Єдности на останні далекойдучі компромісові пропозиції й після того можна вже буде подати Громаді докладний звіт із дотеперішніх заходів, без уваги на їх остаточний вислід. Звітодавець має всю надію, що цей вислід буде позитивний.

Звіт д-ра Я. Падоха

Касовий звіт склав, приготовивши його на письмі і для всіх учасників нарад, касир УККА д-р Ярослав Падох. Із звіту виходить, що впродовж трьох перших місяців цього року до каси УКК на Народний Фонд вплинуло $25,116.52 і ця сума включає також $10,000.00 від ООЧСУ. Видатки в тому часі виносили $16,575.14.

Між рішенням Екзекутиви була постанова уповноважити віце-президента УККА і голову його комісії зв'язків приготовити скликання громадських нарад з метою створення окремого Громадського Комітету для відзначення 50-річчя Української Національної Революції та віднови Української Державности.

З уваги на те, що звіти і дебати затягнулися поза північ, не можна вже було вичерпати всіх справ на порядку нарад і їх, включно із проєктом політичної праці УККА, який приготовив проф. д-р Роман Смаль-Стоцький, відкладено до чергових нарад, що мають відбутися в першу п'ятницю травня ц. р.

Окрема Комісія знайшла численні недостачі в програмі „Аполло"

Вашингтон. — Окрема Комісія впродовж десятьох тижнів розглядала справу пожежі в космічному кораблі Аполло, яка сталася 27 січня і спричинила смерть трьох астронавтів, які випробовували цю кабіну, приготовляючися до нового лету довкола Землі. Ця Комісія опублікувала 3.000-сторінковий звіт, в якому гостро критикується Національну Аеронавтичну і Космічну Адміністрацію та Північно Американську Авіяційну Корпорацію, яка виконувала все потрібне приладдя і влаштування для програми Аполло. Згідно з цим звітом причиною нещасливої пожежі в кораблі Аполло могла бути хиба в електричному проводі, яка спричинила коротке замикання. Але Комісія твердить, що дійсної причини цієї катастрофи, яка спричинила відкладення пробних летів в цьому році, не вдасться ніколи усталити. У звіті говориться про те, що недостача в проєктуванні в інженерній частині і у виконанні проєктованих частин спричинила непевність для життя астронавтів, і ці всі недостачі треба буде зліквідувати, щоб дальші лети астронавтів могли відбутися. Ціла програма летів Аполло спізнилася, і, можливо, лет астронавтів на Місяць треба буде відкласти аж поза 1970 рік, коли він мав відбутися згідно з давнішим пляном.

Ню Йорк, Н. Й.

ГУРТОК КНИГОЛЮБІВ ПРИ 83 ВІДДІЛІ СУА

Треба привітати ініціятиву 83 Відділу СУА в Ню Йорку заснувати молодечий гурток книголюбів. Союз Українок уже кілька років має такі гуртки для свого членства, що мають щораз більшу популярність. Отсе вперше спробували зробити це для дітей.

Голова Відділу п-і Марта Ярош, відкриваючи зустріч 12-го березня, сказала: „Союз Українок — це Організація ваших матерів, і ваші матері належать до гуртків книголюбів. Тепер ми хочемо, щоб ви мали теж такі гуртки і для того ми тут зійшлися." Щаслива думка прийшла нашим молодим членкам може тому саме, що вони мають дітей у віці 8-14 років. Діти-ж не завели їх сподівань і прибули в числі 24. Програмою цих зустрічей клопочеться виховна комісія Відділу в складі пань: Я. Трембіцька, А. Мартинковська, Д. Ґенза. Дітей поділено на 2 гуртки. Старший, 16 членів, очолив Едвард Камінський, а за секретарку Христя Роговська. Молодший 8 членів, Мартуся Зелик, голова, Петрусь Ривак, секретар. Намічено і обговорено різні проєкти, як от спільне читання на сходинах, обговорення уривків з прочитаних книжок вдома, листи до авторів і до газеток, зустріч з авторами, денничок з прочитаних книжок, домашні бібліотечки, „лікування" знищених книжок і пересилка їх для потребуючих дітей, прогульки до наукових інституцій і т. п. У висліді такої спільної гутірки, старший гурток вибрав собі книжку І. Франка „Захар Беркут" і так відзначить його роковини, а молодший забажав зустрітися з письм. Л. Храпливою, і тому члени його прочитають книжечку: „Вітер з України". По діловій нараді молодь забавлялася переплітаючи музику і спів солодким і содою, до чого причинилася заст. гол. п. І. Куровицька. Потреби такої акції не належить доказувати.

Щасти вам, Боже, молоді пані!

Наталія Чапленко.

ЕКВАДОР ПРОТИ ЗДА. В Пунта дель Есте міністри закордонних держав Латинської Америки приготовляють матеріял для Конференції Президентів Американських Держав. Під час цієї праці виринув несподівано конфлікт між ЗДА і Еквадором, міністер закордонних справ якого заявив, що президент Еквадору може взагалі не прибути на конференцію, бо ЗДА ставлять зависокі вимоги до латинських американських держав. ЗДА не ставили жадних умов державам, котрі користали з Пляну Маршалла, казав міністер Хуліо Прадо Валлехо. Президент Болівії Рене Барріентос Ортуньо заявив, що не братиме участи в нарадах президентів в Пунта дель Есте, бо на цих нарадах не будуть обговорювати справи доступу до моря Болівійської Республіки.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ (ООЧСУ)
11-ий ВІДДІЛ в ЙОНКЕРС, Н. Й.

повідомляє своїх Членів та Українське Громадянство міста Йонкерсу, що

в п'ятницю, 21-го квітня 1967 року
о год. 8-ій веч. в ДОМІ СУМА
при 417 Непперген вул.

письменник
ЛЕОНІД ПОЛТАВА
член Асоціяції Працівників Української Культури,

виголосить ДОПОВІДЬ на тему

„УПА в українському поетичному слові"

Поезії читатимуть пані:
ЕВГЕНІЯ ЄНСЕН, ОЛЕНА ФУТАЛА

Доповідь відбувається у 25-річчя створення УПА та є однією з циклю доповідей в цьому році, тому до численної участи просимо наших Членів і Шановне Громадянство.

УПРАВА 11-го ВІДДІЛУ ООЧСУ

Об'єднання Прихильників Української Народньої Республіки в США

Повідомляємо, що

в суботу, 15-го квітня 1967 року

— відбудеться —

VII ДЕЛЕГАТСЬКИЙ З'ЇЗД
ОБ'ЄДНАННЯ ПРИХИЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ в США

в залі Катедрального Собору
СВ. ВОЛОДИМИРА
під ч. 160 Захід, 82-га вул. в Ню Йорку, Н. Й.

Початок З'їзду о годині 10-ій ранку.
Перерва й перекуска о годині 1:30 — 2:00 по пол.
О годині 7-ій вечора

ТОВАРИСЬКА ЗУСТРІЧ
ПРИ СПІЛЬНІЙ ВЕЧЕРІ

Усіх наших Прихильників і Симпатиків, просимо взяти численну участь у нарадах З'їзду та Товариській Зустрічі.

Окремих особистих запрошень не висилаємо.

Зголошення на Товариську Зустріч просимо надсилати до 12-го квітня 1967 року на адресу: **Ukrainian Financial Committe, P.O. Box 95 Cooper Sta., New York, N.Y. 10003**, або телефонічно: **AL 4-7177** від 6 до 9 години

ГОЛОВНА УПРАВА ОП УНР

Вступ на Товариську Зустріч — $5.00 від особи.

Увага! *Увага!*

Відділи УНСоюзу БАСЕЙНУ ТВЕРДОГО ВУГІЛЛЯ!

В неділю, 16-го квітня 1967 р.
в год. 2:00 по полудні
в залі
УКРАЇНСЬКОГО КЛЮБУ СВ. МИХАЇЛА у FRACKVILLE, Pa., Route #122

— відбудуться —

РІЧНІ ОКРУЖНІ ЗБОРИ Відділів УНСоюзу

в яких повинні взяти участь Урядовці, Конвенційні Делегати та Представники наступних Відділів УНСоюзу:

БЕРВИК 164, 333
ЦЕНТРАЛІЯ 90
КОЛДЕЙЛ 201
ФРЕКВИЛ 242, 382
ФРІЛЕНД 429
ГЕЗЛЕТОН 85, 314
МАГОНОЙ СИТІ 305
МАГОНОЙ ПЛЕЙН 365
МЕК АДУ 7
МАЙНЕРСВИЛ 78, 265
МТ. КАРМЕЛ 2
НОРТГУМБЕРЛЕНД 357
ШАМОКІН 1
ШЕНАНДОАГ 98
СТ. КЛЕР 9, 31, 228

В ПРОГРАМІ:

1) Звіти Окружної Управи і Контрольної Комісії;
2) Вибір нової Окружної Управи і Контр. Комісії;
3) Справа відсвяткування 75-річчя УНСоюзу в Шамокин, де постав УНСоюз;
4) Обговорення праці Округи в 1967 році.,

У Зборах візьмуть участь:

ЙОСИП ЛИСОГІР
головний предсідник УНСоюзу
і
СТЕПАН ГАВРИШ
головний радний і обласний організатор УНС

До участи в Зборах запрошені також всі Члени УНСоюзу та широкий загал Українського Громадянства цілої околиці.

Г. Словік, секретар — **М. Гентош**, голова ОК — **С. Мазур**, містоголова

КЛЮБ КРУГЛОГО СТОЛА в НЮ ЙОРКУ

повідомляє, що чергова зустріч відбудеться в п'ятницю, 14-го квітня 1967 р., о год. 7:15 вечора в залі Фрідомгавз, 20 Вест 40-ва вул. в Ню Йорку.

Доповідь на тему: **„Стан літератури народів СССР перед IV з'їздом письменників в Москві"** — виголосить **В'ЯЧЕСЛАВ ЗАВАЛІШИН**, визначний російський літературознавець.

УПРАВА

Шикаґо і околиці! Увага!

ГРОМАДСЬКИЙ КОМІТЕТ ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 60-ЛІТТЯ КОБЗАРЯ-КОМПОЗИТОРА ГРИГОРІЯ КИТАСТОГО

запрошує все Українське Громадянство на

КОНЦЕРТ ТВОРІВ ГРИГОРІЯ КИТАСТОГО

з участю Ювілята, і кращих мистецьких сил: **Оксана Бринь і Річард Зголова** з Міннеаполісу, **Осип Гошуляк** з Канади, **збірний хор Шикаґо, ансамбль бандуристів ОДУМ-у, танцювальний ансамбль „Дніпро"** з Мілвокі та ін.

Доповідь: **Улас САМЧУК.**

Субота, 15-го квітня 1967 — 7-ма год. веч.

АВДИТОРІЯ ШКОЛИ ШОПЕНА

Квитки можна набути в українській книгарні на Шикаґо вулиці коло Оклей, в пана Семковича в „Самопомочі" та в авдиторії перед концертом.

Концерт буде цікавий і різноманітний. Крім звеличення ювілею нашого славного бандуриста-композитора своєю присутністю, Ви ще матимете й неабияку насолоду з концерту!

Дня 1-го квітня 1967 року, в 40-ий день після смерти

бл. п. Лідії з Григоровичів ЧУБАТОЇ

дружини проф. Романа Чубатого, була відправлена Заупокійна Служба Божа в укр.-кат. церкві св. Юра в Ню Йорку.

●

Під час Тризни в пам'ять бл. п. Покійної зібрано 40.00 долярів
з чого $20.00 призначено на Український Католицький Університет у Римі,
а $20.00 на Радіо-Програму оо. Василіян у Ню Йорку

В ПЕРШУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ

бл. п. ОЛЬГИ БОРИСОВНИ ҐЛАЗКОВОЇ

будуть відправлені

ПАНАХИДИ

в неділю, 16-го квітня 1967 р.
о год. 12-ій дня

в Храмі Української Православної Церкви в Ню Йорку, 206 Схід 11-та вулиця, і на могилі Покійної на Православному Відділі Цвинтаря Валдфрідгоф в Мюнхені, Німеччина.

МУЖ, донька ЛІДІЯ, зять ОЛЕКСІЙ, внуки: ЮРІЙ, ЮРІЙ і АЛЕКСАНДЕР, сестра ГАЛИНА, брати: БОРИС і АНДРІЙ.

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу з Янґставн і околиці

— влаштовує —

21, 22 і 23-го квітня 1967 року
в П'ЯТНИЦЮ, СУБОТУ й НЕДІЛЮ
в домі 230 Відділу УНСоюзу
під числом 914 Франклін Авеню, Янґставн, Огайо

СЕКРЕТАРСЬКО-ОРГАНІЗАТОРСЬКИЙ КУРС

З ТАКОЮ ПРОГРАМОЮ:

ОРГАНІЗАТОРСЬКИЙ ВИШКІЛ:

1. Кваліфікації і обов'язки організатора УНСоюзу;
2. Як здобувати членів (Психологія забезпеченевої акції);
3. Організація членської кампанії „Техніка забезпеченевої акції";
4. Наш „товар": роди забезпечення в УНСоюзі та їх добір і сполука;
5. Національна роля УНСоюзу в минулому й сучасному.

СЕКРЕТАРСЬКИЙ ВИШКІЛ:

1. Оформлення членів;
2. Обслуга членів;
3. Ведення книг і розрахунки Відділу;
4. Виплати членам;
5. Обов'язки секретаря до членів.

ДОПОВІДАЮТЬ НА КУРСІ:

ВОЛОДИМИР СОХАН, заст. гол. предсідника і керівник рекордового Відділу;
Проф. ТАРАС ШМАҐАЛА, головний Радний УНСоюзу;
ВОЛОДИМИР ГІРНЯК, обласний Організатор УНСоюзу.

До участи в КУРСІ зобов'язані Предсідники, їхні Заступники, Секретарі, Касирі, а також і інші Відділові Урядники і Члени, які відтак бажають активно працювати для розбудови Відділів новими членами.

Початок Курсу в П'ЯТНИЦЮ, 21-го КВІТНЯ, о годині 7:30 веч.

Курс закінчиться в неділю СПІЛЬНОЮ ЗНІМКОЮ його Курсантів.

ЗА ОКРУЖНУ УПРАВУ:
П. ЛІЩАК, голова — **В. ПРОКОПИК**, секретар

В Ню Йорку відкрито Музей...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

відбувся передпоказ для американських та етнічних жіночих діячок, на якому промовляли п-і Олена Лотоцька, почесна голова СУА, п-і Пушкар та п. Джус. П-і Душник вела програму та представила жінок-гостей, між ними п-ю Милдред Робінс, президентку Національної Ради Жінок Америки, п-і Валтравт Гател-Вайо, культурного аташе Німецького Генерального Консуляту, д-р Маріяну Премінджер, генерального консуля Габону, п-у Індіру Магадеван, індійську суспільну діячку, та багато інших, включаючи румунських, естонських, югославянських, лотишських, литовських, грузинських та мадярських жіночих організацій. Присутні теж були представниці відділів СУА з Ню Йорку, Ню Джерзі та Філядельфії.

Після передпоказу була проведена музично-мистецька програма, на яку складалися: народні пісні у виконані п-і Марії Лисогір, при фортепіяновому супроводі п-и Олі Дмитрів, танці п-і Роми Прийми-Богачевської при акомпаніяменті її мами, п-і Іванни Прийми, та фортепіянові точки у виконанні Марії Цісик. Після оглядин музею та малювання писанок у виконанні Оленки, Ксені та Христини Гординських, гості були запрошені на українську перекуску.

В четвер 6-го квітня ц. р. відбулася пресова конференція з нагоди відкриття музею, на яку прибули представники американської, мадярської, литовської, бразилійської, середньо-американської та української (ЗДА та Канада) преси та радієвих стацій. П-і Душник та п-і Падох проводили пресовою конференцією та давали обширні пояснення про українську мистецьку творчість. Були також численні телефонічні запити у зв'язку з пресовим повідомленням, висланним п. Марією Душник про відкриття музею. Досі появилися вже повідомлення про відкриття музею в „Ню Йорк Таймс" та „Ворлд Джорнал Трібюн", як також вістки в радіо ВОР та „Радіо Свобода", що передала повідомлення про відкриття музею до українського народу в Україні.

П-і Оксана Рак, голова Окружної Ради СУА в Ню-Йорку, була господинею на приняттю по пресовій конференції. П-і Марія Ржепецька була головою комітету для відкриття музею.

Музей Української Народної Творчости є тільки початком постійного українського музею в серці Ню Йорку, що є великою мрією СУ-А, в якому можна б було примістити дорогоцінні предмети української мистецької творчости. Цей початок зроблено завдяки зрозумінню значення цієї важної справи, яке мав бл. п. Володимир Джус, який віддав до диспозиції СУА ряд кімнат в Українському Інституті Америки для музею СУА.

М. Дольницький обраний...

(Закінчення зі стор 1-ої)

повний порядок в діловодстві Спілки та поставили внесення на уділення абсолюторії дотеперішній Управі. В дебатах над звітами приділено окрему увагу українському журналістичному доростові.

Найдовші дебати відбулися над справою ратифікації схваленої на з'їзді в Торонті минулого року федерації СУЖА із Спілкою Українських Журналістів Канади. Частина із 30 приявних на зборах членів Спілки обстоювала, що федерація була схвалена занадто поспішно і незгідно з порядком нарад та тоді, як ще не було з ким федеруватись, бо канадійська Спілка тоді ще навіть не мала свого статуту. Тому пропонувано ратифікацію відложити до чергового з'їзду. Інші дебатували, що відкладення ратифікації було б також образою для колеґ в Канаді і остаточно ухвалу ратифіковано більшістю голосів.

Збори однодушно схвалили, що прийнятий на з'їзді в Торонті „Кодекс етики українського журналіста" повинен бути обов'язковий для всіх членів Спілки.

Нову Управу СУЖА, після ряду зречень і відмовлень, обрано в такому складі: Мстислав Дольницький — голова, д-р Матвій Стахів і Михайло Островерха — заступники голови, д-р Роман Криштальський — секретар, д-р Роман Голіят — скарбник та д-р Б. Ржепецький Степан Женецький, Осип Зінкевич, Валентин Коваль і Антін Драган — члени Управи. Контрольна Комісія: Володимир Кедровський, Зенон Стефанів і д-р Лука Луців. Голова Верифікаційної Комісії — Іван Кедрин-Рудницький. Товариський Суд: Володимир Барагура, Іван Світ і Павло Дорожинський. На закінчення схвалено резолюції та плян дальшої праці. Д-ра Ярослава Шав'яка уповноважено зайнятися справою періодичної професійної публікації, присвяченої проблемам української журналістики.

Купуйте в підприємствах що оголошуються в „Свободі"

ТАБЛИЦІ З ІМЕНЕМ РОМАНА РУДНИЦЬКОГО НА ДОРОГАХ ДО ТАМС РИВЕР

Тамс Рівер, Н. Дж. — Стейт Ню Джерзі поставив на всіх головних дорогах, що ведуть до міста Тамс Рівер, величезні придорожні таблиці з написом: „Довер Тавншип — родинне місто піяніста-віртуоза міжнародної слави Романа Рудницького". Ці таблиці встановлено після недавнього концерту Романа Рудницького, після якого Міська Рада Тамс Рівер — де молодий мистець проживав і закінчив середню школу — відзначила його золотою медаллю „За заслуги для піднесення культури цілого міста, стейту Ню Джерзі та всієї нації". Роман Рудницький є лавреатом кількох американських і міжнародних конкурсів. Він є членом 25-го Відділу УНСоюзу, як і його батьки — композитор і диригент д-р Антін Рудницький та оперова співачка Марія Сокіл.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСОЮЗУ

П'ЯТНИЦЯ, 14-го КВІТНЯ 1967 р.

НЮАРК-ІРВІНҐТОН, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Запор. Січ — 371 Відд., о год. 7:30 веч. в залі УНДому при 140 Prospect Ave., Irvington, N. J. Проситься членів платити вкладки на зборах Відділу. — Мгр. І. Оверко, Ірина Заболоцька, Марія Ґерус, Ю. Баранюк.

НЕДІЛЯ, 16-го КВІТНЯ 1967 р.

ПАССЕЙК, Н. Дж. Місячні збори Т-ва ім. І. Франка — 97 Відд. о год. 2-ій по пол. в церковній залі під ч. 47 Ґовп Аве. Проситься членство приходити на збори. — Управа.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Б-ва св. Йосафата — 217 Відд. о год. 2 ій по пол. в Укр.-Амер. Клюбі, при 292 Гудсон Евені. Проситься чл, прибути. — К. Шевчук, предс., Ф. Голод, фін. секр., С. Мартинюк, касир, В. Колданський, рекр. секр.

ЯНҐСТАВН і ОКОЛИЦІ!

Окружний Комітет Відділів УНСоюзу в Янґставн

повідомляє, що

в суботу, 22-го квітня 1967 р.

о год. 2-ій по пол.

в залі СОЮЗОВОГО ДОМУ

при 914 Франклін Аве., Янґставн, Огайо

— відбудуться —

ЗАГАЛЬНІ РІЧНІ ЗБОРИ

в яких зобов'язані взяти участь його виборні члени. Конвенційні Делеґати, Відділові Делеґати слідуючих Відділів:

Янґставн 140, 230, 274, 348, Кемпбелл, 119, 218; Ню Кесл 74; Кентон 115; Тітусвил 72; Шарон 386.

ПРОГРАМА ЗБОРІВ:

Звіти Урядників Окружного Комітету;
Питання й дискусії до звітів;
Уділення вотуму довір'я;
Вибір Окружного Комітету;
Загальний плян організаційної праці для Округи на 1967 рік;
Справа Окружного Секретарсько-Організаторського Курсу;
Дискусії та ухвали.

На Зборах будуть приявними:

Володимир СОХАН, заст. гол. предсідника і керівник рекордового Відділу;
Тарас ШМАҐАЛА, гол. радний УНСоюзу;
Володимир ГІРНЯК, обл. організатор УНСоюзу.

За Окружний Комітет:

П. Лішак, голова — В. Прокопик, секретар

Приймається оголошення святочних побажань у „Свободі"

Адміністрація „СВОБОДИ" повідомляє, що йдучи назустріч загальним побажанням, вона й в цьому році призначить окремі шпальти збільшеного Великоднього числа на оголошення традиційних святочних привітів і побажань.

ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ:

1 цаль через 1 шпальту	$ 3.00
1 цаль через 2 шпальти	5.00
2 цалі через 2 шпальти	10.00
3 цалі через 2 шпальти	15.00
4 цалі через 2 шпальти	20.00
5 цалів через 2 шпальти	25.00
6 цалів через 2 шпальти	30.00

та в інших розмірах.

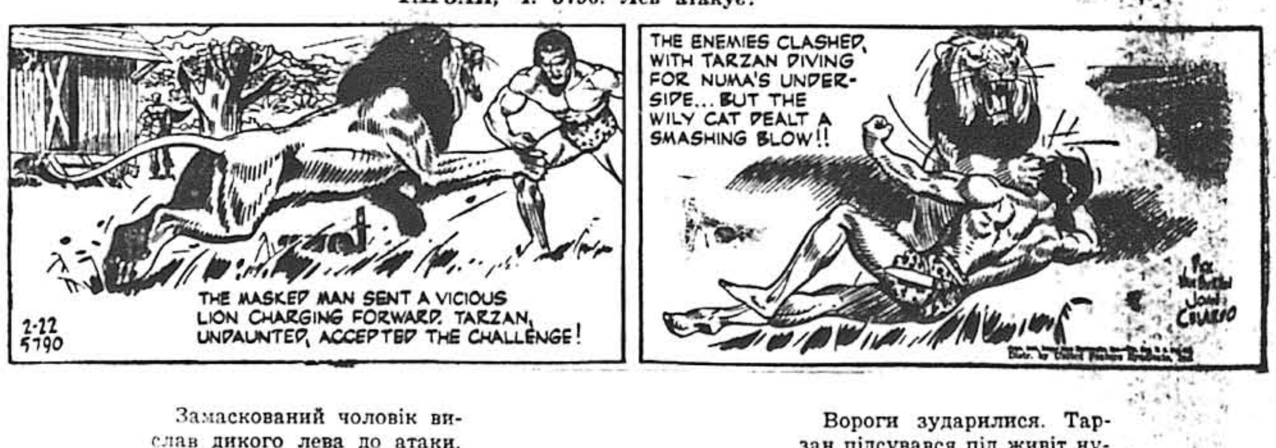
Треба сподіватися, що загал нашого Громадянства використає цю нагоду, щоб передати свої традиційні побажання та дати про себе знати своїм рідним, приятелям та знайомим навіть в найдальших закутинах світу, куди навряд чи звичайна пошта занесла б таку вістку. Великий тираж „СВОБОДИ" та відповідний зміст збільшеного святочного числа, надають таким побажанням окремої вартости і значення.

ОГОЛОШЕННЯ ПРИЙМАЄТЬСЯ:
за старим стилем до 22-го КВІТНЯ 1967 року.

Зголошення святочних побажань, РАЗОМ З ГРОШЕВОЮ ОПЛАТОЮ, залежно від величини оголошень, надсилати до:

"SVOBODA"
83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303

ТАРЗАН, Ч. 5790. Лев атакує!

Замаскований чоловік вислав дикого лева до атаки. Безстрашний Тарзан прийняв цей виклик!

Вороги зударилися. Тарзан підсувався під живіт нуми... Але хитрий кіт жахливо його вдарив!